

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelijoiden kansainvälisen työharjoittelun opas

Linda Kaitsalmi

Tekijä(t) Linda Kaitsalmi	
Koulutusohjelma Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Haaga-Helia Ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelijoiden kansainvälisen työharjoittelun opas	Sivu- ja liitesivumäärä 39 + 3
Opinnäytetyön otsikko englanniksi International work placement guide for sports instructor students from Haaga-Helia University of Applied Sciences	
<p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli rakentaa selkeä opas kansainväliseen työharjoitteluun lähteville liikunnanohjaajaopiskelijoille. Työn tarkoituksena on auttaa opiskelijaa ymmärtämään, mitä kaikkea työharjoitteluprosessi vaatii prosessin alusta loppuun saakka. Se myös haastaa opiskelijan miettimään omia valintojaan työharjoittelua kohden.</p> <p>Työn kohderyhmänä ovat kansainväliseen työharjoitteluun lähtevät tai sitä vielä harkitsevat Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijat. Opaan avulla pyritään helpottamaan kansainvälistä työharjoitteluprosessia, joka pitää sisällään yllättävän paljon asioita joita ei välttämättä varsinkaan ensikertalaisena ymmärrä edes ajatella.</p> <p>Työssä käsitellään kansainvälisyyden vaikutusta yhteiskuntaan, erilaisten kulttuurien vaikutuksia yksilöön sekä Haaga-Helia ammattikorkeakoulun yleisiä harjoittelun periaatteita. Opaan sisällössä on pyritty huomioimaan yleisesti, mitä kaikkea kansainvälisen työharjoittelun prosessi pitää sisällään niin, että siitä on apua kaikille harjoittelumaasta tai – kohteesta huolimatta.</p> <p>Tämä on ensimmäinen Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kansainvälisen harjoittelun opas, joka on tarkoitettu niin opiskelijoille kun opettajien opetusmateriaaliksi. Sitä voidaan käyttää apuna myös muissa Haaga-Helian toimipisteissä, kun tiedot muutetaan kullekin koulutusalueelle sopiviksi.</p>	
Asiasanat Työharjoittelu, kansainvälisyys, monikulttuurisuus, opas	

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Kansainvälisyys.....	3
2.1 Monikulttuurisuus	3
2.2 Erilaisten kulttuurien merkitys identiteettiin	4
2.3 Suomi Euroopan unionissa	5
2.4 Kansainvälisyys työelämässä.....	6
2.4.1 Kansainvälisen työharjoittelun vaikutus työelämässä	7
2.4.2 Kansainvälisen kokemuksen huomioiminen rekrytoinnissa	7
2.4.3 Työskentely vieraassa kulttuurissa	8
2.4.4 Etnosentrismi ja kulttuurien lukutaito	9
2.4.5 Kulttuurishokki ja sen vaiheet.....	10
3 Kansainvälisyys oppilaitoksissa.....	11
3.1 Kansainvälisyys ammattikorkeakouluissa.....	13
3.1.1 Kansainvälisyydelle tulisi tehdä tilaa opetussuunnitelmiin	13
3.2 Kansainvälisyys Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa.....	15
3.1 Liikunnanohjaajien (AMK) kansainvälisyys.....	15
4 Työharjoittelu Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa.....	17
4.1 Haaga-Helia Ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoiden harjoittelun periaatteet ja tavoitteet.....	17
4.2 Laadukas työharjoittelu	18
4.3 Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoiden työharjoittelu ulkomailla.....	19
5 Tavoite	21
5.1 Prosessin toteutus	21
5.1.1 Paneelikeskustelu ulkomaan työharjoittelusta	22
5.1.2 Työharjoitteluraportit	24
5.1 Arviointi.....	26
6 Tuotos.....	27
7 Pohdinta.....	29
LÄHTEET	34
LIITE 1.....	40

1 Johdanto

Kansainväliset vertailut ja arvioinnit kertovat, että laadukas koulutus- ja tutkimusjärjestelmä on merkittävä vahvuus ja kilpailuetu Suomelle. Korkeakoulut ovat vaikuttaneet positiivisesti yhteiskunnan uudistumiseen sekä talouden ja tuottavuuden kehitykseen. Koska kilpailu perustuu yhä enemmän esimerkiksi koulutettuun työvoimaan, uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen sekä niiden monipuolinen hyödyntäminen ovat menestyksemme perusta myös tulevaisuudessa. (Virkkunen 2009, 5.)

Monet tutkimukset kuitenkin osoittavat, että Suomen korkeakoulu-, tutkimus ja innovaatiojärjestelmän keskeisiä heikkouksia on vähäinen kansainvälisyys. Vuonna 2009 hallitusohjelmaan kirjattiinkin, että korkeakoulutuksen kansainvälistymiselle luodaan kansallinen strategia, korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015, jossa korostetaan opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden kansainvälisen liikkuvuuden lisäämistä. (Virkkunen 2009, 5.)

Parhaimmillaan kansainvälinen liikkuvuus antaa lisäarvoa opiskelijalle, oppilaitokselle sekä yhteiskunnalle yleensä. Kansainvälisen kokemuksen hyödyt opiskelijan näkökulmasta ovat laajat. Kielitaidon ja ammattitaidon karttumisen lisäksi erilaiset uudet kokemukset kasvattavat ihmisenä ja uusien ihmisten tapaaminen voi myöhemmin edistää työuraa ja ammatillista verkostoitumista. (Juusola 2012, 7.)

Jotta kansainvälisyyttä saataisiin lisättyä suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa, olennaista on muun muassa huomioida kansainvälisyys opetussuunnitelmissa, lisätä vieraskielistä opetustarjontaa sekä kiinnittää huomiota asenteisiin ja henkilökunnan osaamiseen. Osassa ammattikorkeakouluista suunnitellaan pakollista kansainvälistä osiota osaksi tutkinto-ohjelmia, jolloin kansainvälisyys tulisi koskemaan kaikkia automaattisesti. Suuressa osassa korkeakouluja kansainvälisyys on kuitenkin vielä vapaaehtoista ja tällöin opiskelijoiden motivointi kansainvälisyyteen nousee keskeiseen osaan. (Garam 2012, 56.)

Kansainvälinen työharjoittelu on yksi Haaga-Helia ammattikorkeakoulun tarjoamista kansainvälistymismahdollisuuksista. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa työharjoittelun suorittaminen ulkomailla on yleisempää kuin vaihto-opiskelu. Vaihto-opiskeluprosessille on olemassa opas, mutta ulkomaan työharjoittelulle ei vastaavaa löydy.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda opas kansainväliseen työharjoitteluun lähteville liikunnanohjaajaopiskelijoille. Oppaan avulla pyritään antamaan mahdollisimman laaja kuva ulkomaan työharjoitteluprosessista ja auttamaan sen jokaisessa vaiheessa sekä kannustetaan miettimään omia valintojaan työharjoittelua koskien. Oppaan tarkoitus ei ole antaa suoria vastauksia opiskelijoille, vaan auttaa prosessin alkuun pääsemisessä.

2 Kansainvälisyys

Kansainvälisyys on kulttuurien tuntemusta, joka liittyy monikulttuurisuuteen, kansalaistaitoihin, sivistykseen ja niin sanottuun maailmankansalaisuuteen: kykyä ymmärtää muiden kulttuurien erityispiirteitä sekä toimia kulttuurillisesti moninaisissa yhteisöissä. Kansainvälisyyden pohjalla vaikuttavat oman kulttuuriperintömme tuntemus ja kulttuuri-identiteetin muodostuminen. (Lämsä 2010; Siekkinen 2013, 13.)

Kansainvälistyminen voidaan nähdä myös hieman suppeammassa merkityksessä taloudellisena kilpailutekijänä useissa kansallisissa strategioissa sekä monien organisaatioiden, esimerkiksi oppilaitosten sisäisissä suunnitelmissa. Kulttuurinen ja taloudellinen määritelmä poikkeavat toisistaan, mutta liittyvät kuitenkin läheisesti koulutukseen. (Siekkinen 2013, 13.)

Kansainvälinen osaaminen on nykyään paljon muutakin kuin kielitaitoa tai kulttuuriymmärrystä. Niiden lisäksi se on esimerkiksi kiinnostusta ja uteliaisuutta maailman moninaisiin kysymyksiin. 20 vuotta sitten kansainvälisen osaajan ominaisuuksiksi määriteltiin esimerkiksi hyvät neuvottelutaidot, kaupan käynnin taito ja työskentelyn tehokkuus osana monikulttuurillista työyhteisöä. Siihen aikaan kansainvälinen osaaja myös tunnustettiin: kansainvälinen osaaja oli työntekijänä sellainen, joka pystyi kääntämään koko yrityksen strategian kansainväliseksi. Nykyään perinteinen kansainvälinen määritelmä tuntuu suppealta. (Demos 2013, 15–16.)

2.1 Monikulttuurisuus

Käsitteenä monikulttuurisuus tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia ryhmiä, jotka poikkeavat toisistaan kulttuurillisesti. Monikulttuurinen yhteiskunta koskettaa meitä kaikkia tavalla tai toisella. (Huttunen, Löytty, Rastas 2005, 22–23.)

Monikulttuurinen osaaminen viittaa kykyyn reagoida ja toimia oikein erilaisissa kulttuurienvälisissä tilanteissa. Se on avointa ja joustavaa suhtautumista erilaisuuteen. Halu oppia ymmärtämään, mitä toinen tarkoittaa ja miten toisissa kulttuureissa toimitaan erilaisissa tilanteissa, on kulttuurienvälistä osaamista. Tärkeä osa sitä on omien ja muiden virheiden salliminen sekä epävarmuuden sietäminen. Oikea toimintapa riippuu tietysti aina tilanteesta. (Huttunen ym. 2005, 23; Valjus 2010.)

Monikulttuurisella työyhteisöllä tarkoitetaan yleensä tilannetta, jossa työntekijöinä on monesta eri kulttuurista lähtöisin olevia henkilöitä. Monikulttuurisessa työyhteisössä eri kult-

tuuriryhmät säilyttävät omat ominaispiirteensä ja toisaalta hyväksyvät, että myös muut tekevät niin. Monikulttuurisuus vaatii sopeutumista niin enemmistöryhmiltä kuin vähemmistöiltäkin. (Vartia 2010, 613.)

Suomessa monikulttuurisuus näkyy muun muassa maahanmuuttona: vuoden 2013 lopussa ulkomaan kansalaisten osuus Suomen väestöstä oli noin 3,8 %. Maahanmuutto on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2000 verrattuna vuoteen 2013. Muutoksen kasvaessa samaa tahtia, monikulttuurisuus piristää Suomen katukuvaa vuosi vuodelta yhä enemmän. (Kunnat.net 2015; Tilastokeskus 2014.)

2.2 Erilaisten kulttuurien merkitys identiteettiin

Yksilöllisyys kehitys ja muutos jatkuvat läpi elämän. Vaikka lapsuuden ja nuoruuden ikäkausia on pidetty merkittävinä vaiheina kehityksen ymmärtämisessä, voidaan ajatella että ihminen syntyy biologisena olentona, mutta vasta kehityksen mukana hänestä rakentuu yksilöllinen ihminen. (Lehtinen, Kuusinen, Vauras 2007, 13,31)

Identiteetti rakentuu pitkälti sen mukaan, minkälaisessa yhteiskunnassa ihminen kasvaa, kehittyy ja elää. Identiteetin kokemus on tunnetta omasta inhimillisestä yksilöllisyydestä, yksilön tietoa omasta suhteesta yhteiskunnan rooleihin sekä ideologioihin ja valmistautumista johonkin rooliin yhteiskunnassa. Yhteiskunnassa on paljon ideologisia vaihtoehtoja, roolimalleja ja tulevaisuusmahdollisuuksia, joiden avulla yksilö alkaa rakentaa omaa identiteettiään. Se muovautuu vähitellen niistä maailmaankuvaan liittyvistä sitoumuksista, joita nuori aikuinen tekee suhteessa esimerkiksi uskontoon, politiikkaan, ammatinvalintaan ja seksuaalisuuteen. (Lehtinen ym. 2007, 13; Parviainen 1993, 143.)

Kun opiskelija lähtee ulkomaille vaihtoon tai työharjoitteluun, kulttuuriympäristö muuttuu. Ulkomaan jakso saattaa rikkoa identiteetin kokemuksellisen jatkuvuuden, sillä opiskelija ei ehkä koe selkeää jatkuvuutta menneen ja nykyisen välillä, joita hänellä on kotimaassa ja kohdemaassa. Uudessa kulttuurissa opiskelijaa arvioidaan uuden kulttuurin arvojen perusteella. Sopeutuakseen uuteen ympäristöön opiskelija joutuu mukautumaan ympäristön uudenlaisiin minäänsä koskeviin havaintoihin. Opiskelija joutuu hyväksymään joitakin uuden kulttuurin piirteitä sekä samaistumaan joihinkin uudessa kulttuurissa eläviin ihmisiin. Opiskelijan pitäytyessä tiukasti kiinni arvomaailmassaan, hänen identiteettinsä ei koe muutoksia samalla tavalla. Tämän lisäksi oppiminen voi osittain estyä. Erilaiset kokemukset maailmalla tarjoavat runsaasti aineksia maailmankuvan sekä omaan itseen liittyvien käsitysten uudelleen arvioimiseksi. Tästä syystä ulkomailta olevan nuoren identiteetin kehitys saattaa viivästyä. (Parviainen 1993, 144.)

Identiteetin kehityksen viivästyminen ei välttämättä ole negatiivinen asia. Minään liittyvien käsitysjärjestelmien uudelleen arviointi on merkki kokemuksesta, joka liittyy muutoksen aiheuttamaan avartavaan ja inhimillistä kehitystä edistävään prosessiin. (Parviainen 1993, 144.)

2.3 Suomi Euroopan unionissa

Suomella on jo pitkä kokemus kansainvälisistä yhteyksistä ja yhteistyöstä kulttuurin, tutkimuksen ja koulutuksen saralla. Kuva maailmasta laajentui 1960–1970 luvuilla, kun alettiin puhua kansainvälisestä yhteenkuuluvuudesta. Tämän jälkeen kansainvälisyyskasvatusta otettiin mukaan koulujen opetussuunnitelmiin ja siitä tuli osa peruskoulua. 1990-luvun alussa kansainvälisyyden merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa oli selvä: Suomi oli vietävä muiden maiden kansainvälisten osaajien kanssa samoihin tilaisuuksiin ja siihen tarvittiin viejiä. Silloin syntyi kansainvälisten osaajien tarve. (Demos 2013, 15; Opetushallitus 2010.)

Kansainvälisyyttä ja kansainvälisyyskasvatusta on tuotu Suomen koulujen toimintaan jo ainakin 20 vuoden ajan. Opetussuunnitelmiin tehdyt teemat sekä esimerkiksi lisääntyvä liikkuvuus kertovat siitä, että kansainvälisyys on lisääntynyt, mutta monissa oppilaitoksissa kansainvälisyyteen panostetaan vain, jos siihen on ylimääräisiä resursseja tai viitseliäitä tekijöitä. (Mattila 2008, 4-5.)

Yritystoiminnan ja talouselämän maailmanlaajuinen verkostoituminen lisäävät työvoiman ja opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta. Tästä syystä suomalainen yhteiskunta on riippuvainen kansainvälisistä osaajista. Suuri osa sekä Suomen että muiden maiden erityisesti korkeakoulutetuista työntekijöistä on päivittäin tekemisissä maailmanlaajuisten ilmiöiden, yhteyksien, talouden tai muiden vastaavien asioiden kanssa. (Akava 2015; Opetushallitus 2010, 4.)

Suomi on yksi Euroopan unionin 28 maasta. Euroopan unionin perustana ovat oikeusvaltion periaatteet, jotka on sovittu jäsenvaltioiden kesken vapaaehtoisesti ja demokraattisesti yhdessä. Periaatteisiin kuuluu esimerkiksi sisämarkkinat eli yhtenäismarkkinat, joiden ansioista useimmat tavarat, palvelut, raha ja ihmiset voivat liikkua unionin sisällä vapaasti. (Euroopan unioni, 2015.)

EU:n myötä ovat syntyneet myös Erasmus ja Erasmus +-ohjelmat korkeakoulutukselle. Viimeksi mainittu on Euroopan unionin vaihto- ja yhteistyöohjelma korkeakouluille vuosille

2014–2020, jonka avulla edistetään korkeakoulutuksen kansainvälistymistä, liikkuvuutta ja laatua. Erasmus-ohjelma on ollut keskeinen korkeakoulutuksen kansainvälistäjä, sillä sen kautta Suomesta muualle Eurooppaan on lähtenyt opiskelijavaihtoon yli 60 000, harjoittelijavaihtoon yli 6000 opiskelijaa ja Suomeen on saapunut 83 000 eurooppalaista korkeakouluopiskelijaa. (CIMO, 2015.)

Euroopan komissio ja European Centre for the Development of Vocational Training, CEDEFOP, aloittivat vuonna 1998 yhteistyöprojektin, jonka tavoitteena oli saattaa yhteen työmarkkinaosapuolia ja poistaa liikkuvuuden esteitä, jotka ovat johtuneet ammatillisen pätevyyden tiedostamisen puutteesta esimerkiksi eri maiden välillä. Tuotoksena syntyi Europass-asiakirja. Asiakirja pitää sisällään Europass-kielipassin, Europass-liikkuvuustodistuksen sekä korkeakoulutodistuksen liitteen. Europassi on henkilökohtainen osaamista kuvaava asiakirjakokonaisuus, joka edistää opiskelijoiden ja työntekijöiden liikkuvuutta Euroopassa sekä omassa maassa ja helpottaa eri maiden tutkintojen vertailua. Europass-keskus Suomessa on Opetushallitus. (Europassi 2015.)

2.4 Kansainvälisyys työelämässä

Suomalaisen työelämän kehitys on ollut nopea: 1950-luvun omien voimavarojensa turvin elävä Suomi on kansainvälistynyt suurin askelein tähän päivään. Työelämä on kansainvälistynyt ja kansainvälisen osaamisen erilaiset muodot ovat korostuneet. Yritykset ovat nyt globaalien muutosten keskellä ja työntekijöiden ymmärrys globaaleista muutoksista vaikuttaa suoraan yrityksen menestymiseen. (Demos 2013, 15–16, 81–82.)

Työelämän kansainvälisyys on muuttunut neljän suuren muutoksen myötä: koulutuksen taso nousi, internet tuli työpaikoille, raja koti- ja globaalienmarkkinoiden välillä hämärtyi ja työperäinen maahanmuutto alkoi. Siinä missä kielitaitoa, liikkuvuutta ulkomaille sekä kulttuurinymmärrystä pidettiin aiemmin kansainvälisen osaajan tunnusmerkkeinä, nykyään se on paljon muutakin. Kansainvälinen osaaja ei nykyisin välttämättä enää edes ole ulkomaan vaihdossa tai työharjoittelussa käynyt vaan hän voi esimerkiksi toimia erilaisissa yhteisöissä kielestä tai sijainnista riippumatta tai seurata globaalia mediaa. (Demos 2013, 16–22.)

Korkeasti koulutettujen työmarkkinajärjestö Akavan arviointityön sekä monien muiden selvityksien mukaan globaalit tulevaisuuden näkymät tulevat olemaan osittain jopa haastavia. Globalisaatio on kiristänyt kansainvälistä kilpailua, joka koskee myös korkeakoulutettuja henkilöitä. Selvityksien mukaan seuraavien kahden vuosikymmenen kuluessa työnantajat muuttuvat yhä kansainvälisimmiksi ja monikulttuurisemmiksi. (Akava 2015.)

2.4.1 Kansainvälisen työharjoittelun vaikutus työelämässä

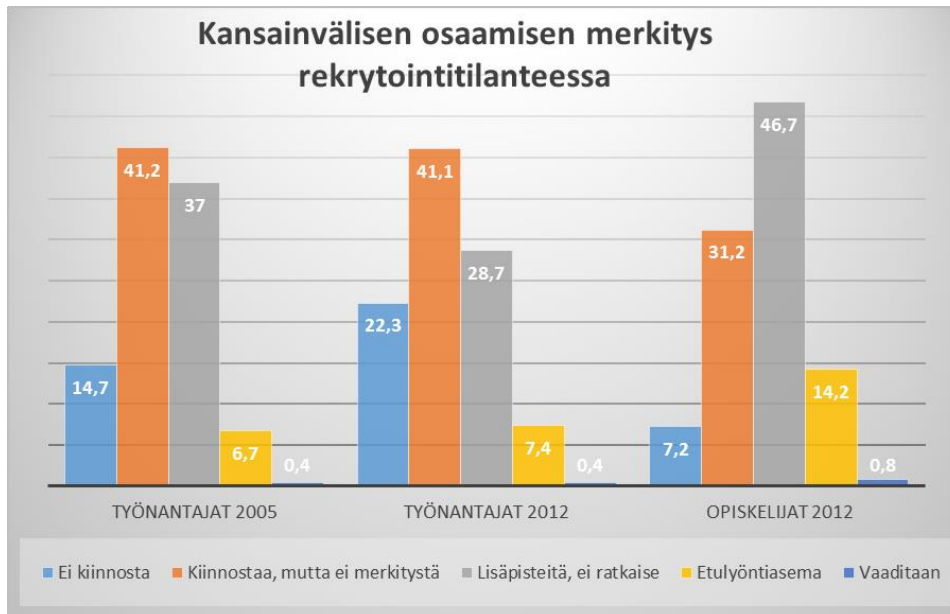
Kaikkein eniten työuraa hyödyttää oppilaitosten tarjoamista kansainvälisyyskokemuksista työharjoittelu ulkomailla, mutta myös vaihto-opiskelu tai muulla tavalla hankittu kansainvälinen osaaminen kehittävät opiskelijan valmiuksia. Eri selvityksien mukaan opiskelijat kertovat kansainvälisen harjoittelun suurimpana antina kielitaidon kehittymisen, uuteen kulttuuriin tutustumisen sekä henkilökohtaisen kasvun, joka pitää sisällään esimerkiksi näköalojen avartumista, kokemusten saamista ja itseluottamuksen kasvua. Akateemiset tai ammattitaidon kehittymisen hyödyt arvioitiin näihin verrattuna vähäisemmiksi. (Garam 2005, 7; Kallio 2009, 54.)

Garamin ja CIMOn Kansainvälisyys osana korkeakouluopintoja- raportin mukaan työelämästä tuleva tarve on keskeisin syy kansainvälistymiseen tai sen puuttumiseen. Kansainvälisissä vaihdoissa tai harjoitteluissa olleet opiskelijat arvioivat ulkomailla opiskelun olevan hyödyllistä työelämän kannalta: se koetaan välillisesti yleisten valmiuksien, kuten kielitaidon kehittymisen, itsevarmuuden tai sosiaalisten valmiuksien kautta. (Garam 2005, 7; Garam 2012, 24.)

2.4.2 Kansainvälisen kokemuksen huomioiminen rekrytoinnissa

CIMOn kyselyissä tutkittiin vuonna 2005 ja 2012 kansainvälisyyskokemuksen merkitystä rekrytointiin ja tulokset osoittavat, ettei kansainvälinen osaaminen ole noussut rekrytoinnissa lähellekään tärkeimpiä kriteerejä. Vuonna 2005 vain vajaa puolet haastatelluista työnantajista otti kansainvälisen kokemuksen huomioon rekrytointitilanteessa, eikä tilanne vuoteen 2012 mennessä ollut muuttunut. Tutkimusten perusteella on kuitenkin perusteltua sanoa, että vaikka työnhakijoiden kansainvälistä osaamista ei oteta huomioon rekrytoinnissa niin paljon kuin pitäisi, he kuitenkin arvostavat juuri niitä ominaisuuksia, joihin kansainvälisen osaamisen koetaan liittyvän. (Demos 2013, 8,29–30; Garam 2005, 42.)

Työnantajien arvostamista ominaisuuksista kertoo samainen CIMOn kysely (2005), jossa työnantajia pyydettiin mainitsemaan kolme asiaa, joita ulkomaan vaihdossa tai harjoittelussa opitaan eniten. Mainitut asiat olivat samat kuin ulkomailla olleiden opiskelijoiden itsensäkin mielestä: kielitaitoa, kulttuurituntemusta, elämäntaitoja ja sosiaalisia valmiuksia. Ylivoimaisesti eniten työnantajien mielestä opitaan käytännön kielitaitoa. Tämä eroaa koulussa opittavasta kielitaidosta ja tarkoittaa uskallusta ja kykyä käyttää kielitaitoa eri tilanteissa. Kyselyyn vastanneiden työnantajien mielestä tämä on juuri sitä kielitaitoa, josta on hyötyä ja jota tarvitaan työelämässä. (Garam, I. 2005,7.)

Kaavio 1. Kansainvälisen osaamisen merkitys rekrytointitilanteessa. (Demos 2013, 30)

CIMOn kyselyssä kävi ilmi myös, että kansainvälinen kokemus saattaa joillekin työnantajille tarkoittaa työnhakijan levottomuutta ja haluttomuutta sitoutua työpaikkaan pidemmäksi aikaa. Työnantajat saattavat myös rinnastaa kansainväliset ohjelmat helposti pelkkään juhlimiseen ulkomailla. Tämän takia korkeakoulujen tulisi varmistaa, että niiden ulkomaiset yhteistyöoppilaitokset ja – työpaikat olisivat laadukkaita ja tavoitteellisia ja vastaavat niille asetettuja oppimistavoitteita. Korkeakoulujen tulisi lähentyä työelämää ja sen avulla viestittää tutkintoihin kuuluvista kansainvälisyysosioiden tavoitteista ja sisällöistä. (Kallio 2009, 54.)

2.4.3 Työskentely vieraassa kulttuurissa

Ulkomailla työskenneltäessä on ymmärrettävä eri kulttuureja ja markkinatilanteita sekä osattava arvostaa erilaisia ihmisiä ja näkökulmia. Näitä ominaisuuksia tarvitaan myös kotimaassa työskenneltäessä, mutta ulkomailla niiden tärkeys korostuu ja avainsanoiksi tulevatkin muutosvalmius, avoimuus sekä ennakkoluulottomuus. (Saviaro & Helaniemi 2009, 81.)

Monikulttuurinen osaaminen kehittyy kulttuurienvälisen oppimisen ja sopeutumisen kautta. Tiedostamaton sopeutuminen tapahtuu sekä toiminnallisella että psyykkisellä tasolla. Toiminnallinen sopeutuminen käy usein erehdyksen ja yrityksen kautta oppimalla sekä mallioppimisen avulla. Psyykinen sopeutuminen sen sijaan voidaan verrata mihin tahansa elämänmuutokseen: uuden tilanteen ymmärtäminen ja hyväksyminen vie aikansa. Sopeutumisen lähtökohtana tulee kuitenkin pitää vieraan kulttuurin hyväksymistä. On ymmärrettävä ettei ympäristö muutu, vaan yksilön on itse alettava joustaa. Se miten nopeasti

sopeutuu uuteen elämään uudessa maassa, on pitkälti kiinni yksilön yleisestä sopeutumis- ja stressinsietokyvystä. (Saviaro & Helaniemi 2009, 62; Valjus 2006, 31.)

2.4.4 Etnosentrismi ja kulttuurien lukutaito

Etnosentrismi on ihmisen käsitystä oman kulttuurin ylemmyydestä muihin kulttuureihin verrattuna. Kaikki ihmiset arvioivat muiden kulttuureita oman kulttuurin ja omien kokemustensa pohjalta ja se on luonnollinen lähtökohta maailman hahmottamiselle. Hyvin etnosentrinen henkilö käsittää omat kulttuuriset arvonsa ainoiksi oikeiksi ja niiden perusteella arvioi muiden kulttuurien käytännöt alempiarvoisemmiksi. Etnosentrismi voi johtaa helposti esimerkiksi vähemmistöjen tai maahanmuuttajien syyttämiseen joissakin yhteiskunnallisissa tilanteissa. Jokaisella meistä on kuitenkin etnosentrisiä taipumuksia ja se ilmenee eri tavoilla. Oman kulttuurimme tavat koetaan luonnollisiksi ja oikeiksi, ja vieraisissa kulttuureissa tapahtuvat asiat taas epäluonnollisiksi ja vääriksi. Omasta ryhmästä saatetaan tuntea ylpeyttä ja toisaalta toisia ryhmiä kohtaan tunnetaan epäluuloa. (Cantell 2000, 26–27.)

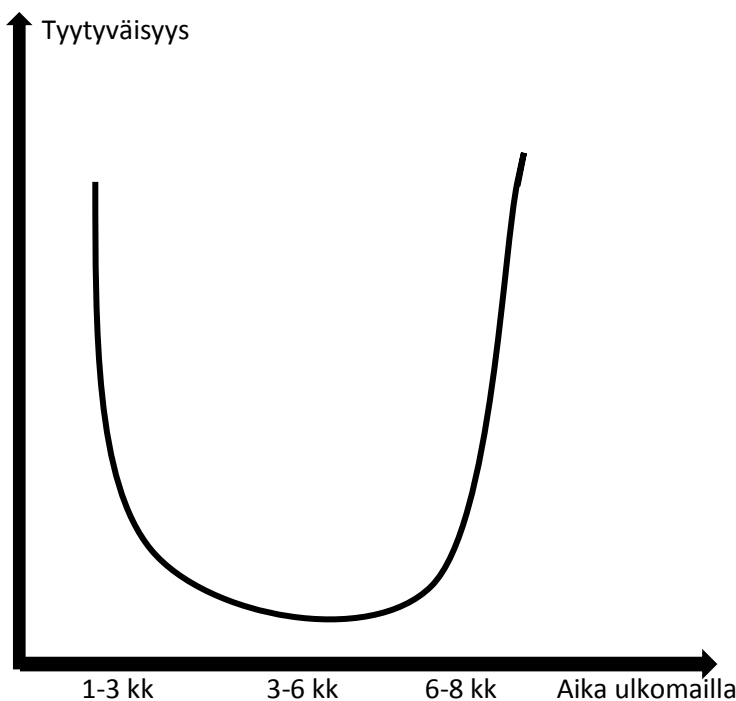
Globalisaation vaikutuksesta kulttuurienvälisen osaamisen tarve on tullut entistä voimakkaammin esille niin koulutuksellisessa, ammatillisessa kuin yksityisessäkin elämässä. Etnisen ja kulttuurisen erilaisuuden kohtaaminen on arkipäivää, mutta kulttuurienvälisen osaaminen ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys ja kulttuurista lukutaitoa tarvitsevat kaikki. (Salo-Lee 2009, 65.)

Kulttuuriympäristö ja yhteiskunta antavat yksilöille niiden suosimat tavat ajatella ja opettavat heille tietyt käyttäytymismallit ja – roolit. Niiden pohjalta yksilö rakentaa odotuksia ja ennakkotietoja siitä, miten toisten tulisi toimia tai käyttäytyä. Tämä johtaa helposti stereotyyppiseen ajatteluun: tiedetään miten eri viestintätilanteissa tulisi käyttäytyä tai sopivaa käyttäytymistä varten on olemassa opitut ja koetut mallit. Ihmisiä myös luokitellaan ja ryhmitellään tietyllä tavalla. Tällainen luokitus toimii yhteisöissä, jonka kulttuuri on tiukasti normitettua. Nyky-yhteiskunta ei sen sijaan ole sellainen. Yhteiskunnassamme havaittavat ilmiöt ovat lähes poikkeuksetta moninaisia ja monikulttuurisia. (Kaikkonen 2004, 136.)

Kulttuurienvälistä lukutaitoa tulee opetella eikä se onnistu pelkkiä kirjoja lukemalla. Ihminen välttelee luonnostaan vieraaksi koettua käyttäytymistä. Kulttuurien välinen oppiminen edellyttääkin sellaisiin tilanteisiin joutumista ja niissä selviytymistä, joissa toisen ihmisen käyttäytymistä on vaikea ennustaa. Koska kulttuurien välisen lukutaidon oppiminen on rajoilla olemista, kulttuurien välisen kasvatuksen tulee tähdätä rajalla olon kokemusten hankkimiseen ja niiden käsittelyyn. (Kaikkonen 2004, 56, 187.)

2.4.5 Kulttuurishokki ja sen vaiheet

Monikulttuurisen osaamisen on kuvattu kehittyvän erilaisten vaiheiden kautta. Tunnetuin sopeutumista kuvaavista vaiheteorioista on suomalaistaustaisen Kalervo Obergin kehittämä nelivaiheinen u-käyrämalli kulttuurishokista (kaavio 2). Kulttuurishokki on eräänlainen reaktio, joka syntyy epävarmuudesta kohdata uusi ympäristö. Reaktiot ovat melko samanlaiset henkilöstä tai esimerkiksi kohdemaasta riippumatta. Kulttuurishokin lievä muoto voi ilmetä esimerkiksi koti-ikäväinä, mutta sen voimakkaampi muoto ilmenee lisäksi erilaisina huolina päivittäisistä askareista, hajamielisyytenä, fyysisenä ja psyykkisenä väsymyksen tunteena, neuvottomuuden tunteena, liiallisena pelkona tulla varastetuksi tai huijatuksi tai voimakkaana kaipuuna kotimaahan. (Oberg 1960, 142–143.)

Kaavio 2. Kalervo Obergin kehittämä U-käyrämalli kulttuurikriisin vaiheista. (Saviaro & Helaniemi 2009, 64.)

Ensimmäinen kulttuurishokin vaihe Obergin mukaan on kuherruskuukausivaihe. Suurin osa ulkomaille lähtijöistä kokee kaiken uuden hienona ja kiehtovana. Vaihe kestää yksilöstä ja olosuhteista riippuen parista päivästä tai viikosta noin puoleen vuoteen. Toinen vaihe, varsinainen kulttuurishokin vaihe, pitää sisällään ahdistumisen kulttuuriin eroihin kielessä, arvoissa, sosiaalisissa suhteissa sekä esimerkiksi tavoissa viestiä. Tämä johtuu siitä, että henkilön on todella koettava uusi kulttuuri ja sen mukana tulleet rutiinit. Uudessa kulttuurissa koettujen epämukavien tunteiden ja oireiden laukaisijana on vieras ympäristö, jossa henkilö tuntee olonsa turvattomaksi joutuessaan uusien tilanteiden ja asioiden eteen. Vähitellen hämmennys syvenee kriisiksi ja kulttuurishokiksi, jolloin henkilö kokee

turhautumista, ellei jopa vihaa uutta kulttuuria kohtaan. Shokki voi kestää pitkäänkin, mutta alkaa pikkuhiljaa taipua sopeutumiseksi, kun henkilö alkaa vastaanottaa tietoa ymmärtääkseen uutta kulttuuria ja oppiakseen käyttäytymään sen tapojen mukaisesti. Toinen vaihe on tavallaan kriisin "tautivaihe". Jos sen yli pääsee, mitä suuremmalla todennäköisyydellä jää; jos ei, henkilö luultavammin lähtee ennen kuin saa hermoromahduksen. (Aro 1998, 26; Oberg 1960, 143.)

Pikkuhiljaa, esimerkiksi kielen opettelun ja avoimen mielen ansiosta henkilö alkaa vastaanottaa ja oppia uusia asioita uudesta kulttuurista. Edelleen saattaa olla hankaluuksia, mutta uudenlainen asenne ja huumorintaju auttavat eteenpäin. Kolmannessa vaiheessa alkaa palautuminen. Kun henkilö hyväksyy, ettei ympäristö muutukaan vaan hänen on itse sopeuduttava ja muutettava ajatuksiaan ja käyttäytymistapojaan, voi neljäs vaihe eli sopeutumisvaihe alkaa. (Oberg 1960, 143.)

Neljännessä vaiheessa henkilö hyväksyy kulttuurin ja sen tavat erilaiseksi tavaksi elää. Henkilö hyväksyy erilaisen ruuan, tavat ja ihmiset, ja sen lisäksi myös alkaa nauttia niistä. Tällöin esimerkiksi kotiinlähtö voi olla raskasta, ja henkilö jää luonnollisesti kaipaamaan maata ja niitä ihmisiä, joista tuli tärkeitä. (Oberg 1960, 143.)

Kulttuurishokin koetut vaiheet ovat hyvin yksilöllisiä ja toiset pääsevät niistä yli nopeammin kuin toiset. Sopeutumisvaiheet onnistuneesti läpikäyneet henkilöt tiedostavat entistä selkeämmin oman kulttuuritaustansa ja sen vaikutukset omilla kohdillaan. (Saviaro & Helaniemi 2009, 65.) Sopeutuminen hyvin samankaltaiseen kulttuuriin voi jossain tapauksissa olla jopa vaikeampaa kuin omasta kulttuurista selvästi poikkeavaan kulttuuriin sopeutuminen. Syy löytyy omasta asennoitumisesta: täysin uudenväliseen kulttuuriin mentäessä henkilö automaattisesti asennoituu kohtaamaan suuria kulttuurieroja ja saattaa jo valmiiksi odottaa paljon enemmän hankaluuksia. Henkilö voikin yllätyksekseen huomata pärjäävänsä melko pitkälle omalla ajattelulla ja hyvillä käytöstavoilla. Toisaalta samankaltaisen kulttuurin omaavan maan ulkoinen samankaltaisuus saattaa peittää alleen monia eroja tavoissa ja käyttäytymisessä, jolloin koetut kulttuurierot voivat olla suurempia. (Aro 1998, 27; Saviaro & Helaniemi 2009, 65.)

3 Kansainvälisyys oppilaitoksissa

Oppilaitoksissa kansainvälisyydellä on eri tasoja (kaavio 3.). Kaikki lähtee yksilön omista asenteista, tiedoista ja ymmärryksestä omaa sekä muiden kulttuureita kohtaan. Pyramidin alimman osan tavoitteena voidaan pitää kulttuurien moninaisuuksien ymmärtämistä, toisen ihmisen arvostamista ja erilaisuuden näkemistä rikkaana. Koulujen keinot asenteita,

tietoa sekä kulttuurien ymmärrystä kohtaan ovat globaalikasvatus sekä kieli- ja kulttuurikasvatus. (Siekkinen 2013, 16.)

Kaavio 3. Kansainvälisyyden eri toimintamuodot (Mattila 2012.)

Kotikansainvälisyys tarkoittaa kansainvälistymistä, jota voidaan toteuttaa oppilaitosten omissa tiloissa ja lähiympäristössä kohtaamalla läsnä oleva kansainvälisyys. (Mattila 2008, 4-5.) Kotikansainvälisyys tavoittaa kaikki oppilaat ja se onkin tärkeää tasa-arvoisten kansainvälistymismahdollisuuksien kannalta. Tämän lisäksi sillä luodaan hyvää pohjaa kansainväliselle liikkuvuudelle sekä myöhemmin työelämässä tarvittaville kansainvälisille taidoille. (Siekkinen 2013, 15.) Knightin (2012, 4) mukaan kansainvälistymisen tarkoitus on täydentää, yhdenmukaistaa ja laajentaa sen paikallista ulottuvuutta. Se menettää todellisen arvonsa, jos ei oteta huomioon sen paikallista yhteyttä eli kotikansainvälisyyttä.

Kansallinen kansainvälisyys pitää sisällään tutustumista parhaaseen kansainväliseen osaamiseen kotimaassa. Esimerkiksi opettaja- ja opiskelijavierailut korkeakoulujen kansainvälisiin keskuksiin tai tutustumista kansallisesti merkittävien kansainvälisten yhteistyöverkostojen toimintaan ovat kansallista kansainvälisyyttä. Henkilöliikkuvuus pitää sisällään esimerkiksi opettajien ja opiskelijoiden vaihdot sekä opiskelijoiden työharjoittelujaksot ulkomailta. Henkilöliikkuvuuteen yltää vain pieni osa, mutta asenteissa on kaikki mukana. (Mattila 2008, 4-5.)

Kansainvälisyyspyramidi on alun perin tehty peruskoulujen ja ammatillisten koulujen työvälineeksi, mutta se on sovellettavissa kaikille koulutustasoille. Pyramidissa olevat koulujen kansainvälistymismahdollisuudet on tärkeää nähdä toisiaan täydentävinä eikä toisiaan poissulkevinä. Kolme alimmaista tasoa kuvaavat kotimaassa tapahtuvaa kansainvälisty-

mistä, jotka ovat tärkeitä tasa-arvon kannalta - kaikilla ei ole mahdollisuutta, halua tai resursseja lähteä ulkomaille. Kansainvälistymisen kannalta tärkeää on kuitenkin pyramidin ylin osa, liikkuvuus. Sen myötä kouluihin saapuu kansainvälisiä vieraita, ja oppilaiden sekä henkilökunnan vierailut ulkomaille mahdollistetaan. (Siekinen 2013, 16.)

Knighin (2012) mukaan kansainvälistymisen prosessi tuo yhteen kansainvälisen, kulttuurisen ja globaalin ulottuvuuden tavoitteet ja keinot, jotka vaihtelevat koulutusasteittain. Jokaisen koululaitoksen ja maan tulisi asettaa oma päämääränsä tavoitteiden ja odotettujen tulosten valossa kansainvälistymisen kohdalla, sillä yhtä, kaikille sopivaa muottia ei ole. Hänen mukaansa kansainvälistyminen tulee nähdä keinona, esimerkiksi opiskelijoiden parempien työelämävalmiuksien parantamisessa, ei päämääränä. (Knight 2012, 4-5.)

3.1 Kansainvälisyys ammattikorkeakouluissa

Kuten sanottu, Suomen kilpailukykyisyyden ylläpitämiseksi on sen houkuttelevuutta lisättävä globaalissa toimintaympäristössä. Ydinasia tässä on korkeakoulujen kansainvälistyminen. Ympäristössä, jossa vanhat ja uudet ajatukset kohtaavat, on parhaimmat mahdollisuudet luovuuden ja uusien ajatusten syntyyn. (Haahtela 2009, 13.)

Kansainvälisyys on mainittu ammattikorkeakoululain 7 § (4.7.2013/546), ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteissa. Yksi neljästä tavoitteesta pitää sisällään riittävän viestintä- ja kielitaidon oman alansa tehtäviin sekä kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön. Tämän lisäksi 8 § on säädös kielitaidosta, joka opiskelijan tulee osoittaa saavuttaneensa ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla. Se pitää sisällään kaksi kohtaa, joista ensimmäinen on sellaista suomen ja ruotsin kielen taitoa, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen. Toinen kohta pitää sisällään yhden tai kahden vieraan kielen kirjallista tai suullista taitoa, joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen. (Valtioneuvosto 2003.)

3.1.1 Kansainvälisyydelle tulisi tehdä tilaa opetussuunnitelmiin

Suomalainen korkeakoulutus on kansainvälistynyt viime vuosina, mutta tavoite jokaiseen tutkintoon sisältyvästä, kansainvälisyyttä tukevasta osiosta on silti haastava monelle koulutusohjelmalle. Monia kansainvälisiä väyliä ja mahdollisuuksia on, mutta ne jäävät usein opiskelijan oman aktiivisuuden varaan. Kansainvälisyys osana korkeakouluopintoja-raportin (2012) mukaan opetussuunnitelmilla on suuri vaikutus kansainvälisyyden edistämisessä: parhaimmillaan ne tukevat ja ohjaavat kansainvälisyyteen ja toisaalta pahimmil-

laan estävät sen. Raporttia varten haastateltiin koulutusohjelmien vastaavia henkilöitä ja hallinnon edustajia ja tämän lisäksi korkeakouluväelle järjestettiin keskustelutilaisuus. Haastateltavien mukaan kolme asiaa edistää kansainvälisyyttä: kansainvälisyys tulee kirjata yhdeksi opetussuunnitelman tavoitteeksi, opetussuunnitelmassa on oltava tilaa tai selkeä paikka kansainvälisyydelle ja opetussuunnitelman ja opintojen hyväksiluvun tulisi olla juostavia. Haastateltavat kokivat, että liikkuvuutta lisäisi etenkin, jos opetussuunnitelmassa olisi jätetty selkeä tila ulkomaanjaksolle. (Garam 2012, 5, 29, 42.)

Verkostoitumalla kansainvälisesti korkeakoulut sekä niiden opiskelijat ja henkilöstö vahvistavat oman alansa osaamisen arvoa ja esimerkiksi kykyä osallistua kansainvälisille työmarkkinoille. Vaihto- ja harjoittelujakson aikana pääsee osaksi erilaista opetus- ja työkulttuuria ja parhaimmassa tapauksessa sellaista välineistöä, aineistoa tai infrastruktuuria, jota ei Suomessa ole edes saatavilla. Tämän lisäksi ulkomailla opiskelu ja työskentely parantavat aina kielitaitoa sekä vieraiden kulttuurien ja yhteiskuntajärjestelmien ymmärrystä. Kansainvälisten kumppaneiden hankinnassa kansallinen verkosto on ehdoton valttikortti, joka tuo uskottavuutta toimijana. (Haahtela 2009. 14.)

Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategian 2009–2015 (2009) mukaan Suomen tiede- ja korkeakoulupolitiikan päätavoitteina on jo pitkään ollut kansainvälistyminen. Pitkäaikaiset panostukset korkeakoulutukseen sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan ovat johtaneet siihen, että Suomen korkeakoulujen ja tutkimuksen taso on noussut ja kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt. Suomi on pärjännyt hyvin kansainvälisissä koulutuksen, tutkimuksen, teknologian ja innovaatiotoiminnan vertailuissa, ja onkin aktiivinen eurooppalaisessa korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyössä. (Opetusministeriö 2009, 14.)

Monet tutkimukset osoittavat kuitenkin, että yksi Suomen korkeakoulu-, tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän heikkouksista kilpailijoihin verraten on vähäinen kansainvälisyys. Syynä tähän voivat olla ulkomaisten opiskelijoiden, tutkijoiden, opettajien ja ulkomaisten tutkimus- ja kehitysrahoitusten vähyys. Opiskelijoiden liikkuvuus ulkomaille on myös vähentynyt. Suomi on rakentanut osaamistaan ja menestystään vahvasti omin voimin ja kansainvälisyyskehitys on ollut toimintaympäristön muutokseen ja globalisaation kehitykseen verrattuna hidasta ja joillakin aloilla jopa kokonaan pysähtynyttä. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan uhkana voi olla, että Suomen korkeakoulut menettävät asemiaan kiinnostavina yhteistyökumppaneina. (Opetusministeriö 2009, 14; Virkkunen 2009, 4-5.)

Tästä syystä Opetusministeriön vuonna 2009 julkaisemassa Korkeakoulujen kansainvälisyysstrategiassa esitetäänkin tavoitteeksi, että vuoteen 2015 mennessä kuusi prosenttia kaikista yliopisto-opiskelijoista ja kahdeksan prosenttia kaikista ammattikorkeakouluopis-

kelijoista suorittaa osan opinnoistaan ulkomailla. Strategian vision mukaan suomalaisen korkeakoulutuksen tulisi antaa kaikille vastavalmistuneille valmiudet työskennellä kansainvälisessä toimintaympäristössä ja että kaikkiin koulutustutkintoihin sisällytetään kansainvälistymistä tukeva osio vuoteen 2015 mennessä. (Haahtela 2009, 13; Opetusministeriö 2009, 26–31.)

3.2 Kansainvälisyys Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu opetussuunnitelmien mukaan opiskelijan tulee saada opinnoista kansallista ja kansainvälistä viestintäosaamista, joka sisältää erilaisten kulttuurien ymmärtämistä, suvaitsevaisuutta, hyvää ja monipuolista ammatillista viestintätaitoa sekä äidinkieltä ja vieraita kieliä (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014).

Liikunnanohjaajakoulutus pitää sisällään virkamiesruotsin kurssin sekä englanninkielen kursseja, jotka on integroitu erilaisiin projekteihin osana työelämätaidot-opintojaksoa. Englanninkielen pakollisten kurssien lisäksi opiskelijat voivat halutessaan valita ensimmäisenä tai toisena vuotena englannin valinnaisen opintojakson. Opiskelija voi halutessaan valita muiden vieraiden kielten kursseja muista toimipisteistä, jos omalla campuksella ei niitä ole. Myös erilaiset verkkokurssit ovat mahdollisia kielten opiskeluun. Ammattikorkeakoulun pakollisten ja valinnaisten kielten kurssien lisäksi erilaiset kansainväliset vaihto-ohjelmat sekä esimerkiksi työharjoittelu ulkomailla ovat hyvä mahdollisuus kehittää kansainvälistä viestintäosaamista, jota arvostetaan työmarkkinoilla. (Garam 2005, 42; Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2015; Kauppi 1.4.2015; Tenhu 6.3.2015.)

Haaga-Helia Ammattikorkeakoulussa liikunnanohjaajaopiskelijoilla on mahdollista syventää omaa kansainvälistä osaamista lähtemällä työharjoitteluun tai opiskelijavaihtoon ulkomaille, osallistumalla kansainvälisiin projekteihin ja ulkomaille suuntautuville opintomatoille, tekemällä opinnäytetyön kansainväliselle yritykselle tai osallistumalla kansainväliseen tutortoimintaan. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

3.1 Liikunnanohjaajien (AMK) kansainvälisyys

Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmasta valmistutaan moniin eri tehtäviin ja liikunnanohjaaja voikin työskennellä julkishallinnossa, kansalaisjärjestöissä sekä yksityissektorilla. Työ voi sisältää hallinnollisia-, ohjaus-, koulutus- tai valmennustehtäviä. Tämän lisäksi liikunnanohjaaja voi toimia yrittäjänä. Työn tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen ja esimerkiksi toimintojen kehittäminen. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Suomalainen yhteiskunta on vähitellen 1990-luvulta alkaen muuttunut yhä monikulttuurisemmaksi maahanmuuton yleistyessä. Maahanmuuton kaksinkertaistuminen (vuodesta 2000 vuoteen 2013) lisäksi, vuoden 2015 tammikuussa maahanmuutto Suomeen oli kaksinkertaista Suomen maastamuuttoon verrattuna. Monikulttuurisuudesta on tullut ajankohtainen ja pysyvä ilmiö Suomeen, ja se haastaa etsimään uudenlaisia tapoja toimia ja ymmärtää kulttuurista erilaisuutta. (Korhonen & Puukari 2013; Tilastokeskus 2015.) Liikun-
nanohjaajan työ voidaan perustellusti siis nähdä kansainvälisenä jo pelkästään Suomen rajojen sisäpuolella, aivan kuten monet muutkin ammatit, sillä maahanmuutto on yleistynyt menneiden vuosien aikana.

Akavan selvityksen mukaan työelämän kansainvälistymisen myötä esimerkiksi kiinalaisten ja intialaisten työnantajien tulo Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin jatkuu. On yhä tavallisempaa, että hyvinvointipalveluyritykset kansainvälistyvät ja työntajat ovat eri maassa tai jopa eri maanosassa. Hyvinvointipalveluyritykset tulevat selvityksen mukaan vahvistumaan Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa, ja toisaalta vähenevät länsimaissa julkisen velan maksun, väestörakenteen ja alhaisen talouskasvun vuoksi. (Akava 2015.)

4 Työharjoittelu Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa

Valtioneuvoston ammattikorkeakouluasetuksen mukaan ammattikorkeakoulututkintoon johtavien tutkintojen tulee pitää sisällään ammattitaitoa edistävää harjoittelua. Tämän lisäksi yksi tutkintoon johtavista tavoitteista on riittävä viestintä- ja kielitaito oman alansa tehtäviin sekä myös kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön. (Valtioneuvosto 2013.)

Kansainvälinen harjoittelu antaa monia mahdollisuuksia sekä harjoittelijalle itselle että harjoittelua hallinnoivalle. Parhaimmillaan harjoittelu tukee harjoittelijan opintoja sekä ammatillista päämäärää, perehdyttää erilaiseen työkuultuuriin ja opettaa toimimaan siinä sekä täydentää harjoittelijan ammatillista kielitaitoa ja vieraan kielen käytön sujuvuutta. (Mutanen 2009, 5.)

4.1 Haaga-Helia Ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoiden harjoittelun periaatteet ja tavoitteet

Vuoden 2013 jälkeen aloittaneiden liikunnanohjaajaopiskelijoiden tulee suorittaa työharjoittelua yhteensä 30 opintopisteen verran. Vaikka harjoitteluohjelmat ovat koulutusohjelmakohtaisia, Haaga-Helia ammattikorkeakoulun pedagoginen missio harjoitteluista kaikkiin 210 opintopisteen ohjelmiin on sama: opitun soveltaminen, uuden oppiminen, ohjausvaikutus opintoihin ja urasuunnitteluun. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

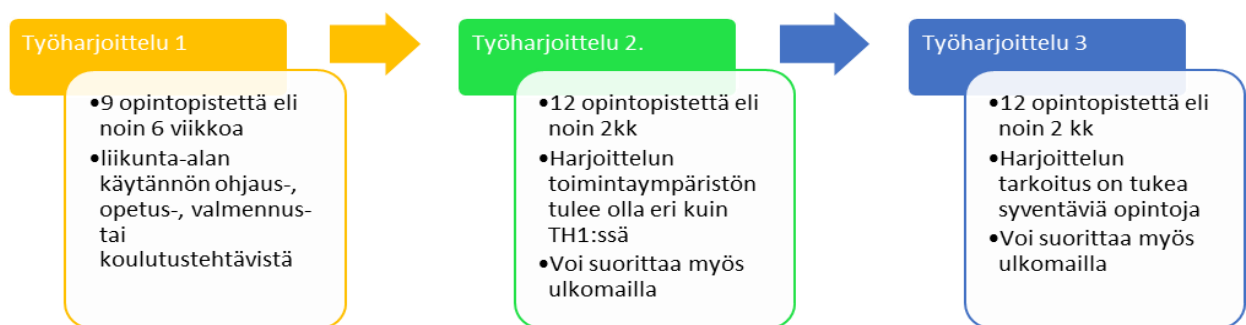
Harjoitteluohjelmat ovat koulutusohjelmakohtaisia, mutta yleistä niiden sisällölle on, että niissä opiskellaan sekä työelämätaitoja ja niiden kehittämistä että ammatillisia erityisvalmiuksia että niiden kehittämistä. Harjoittelun tulisi aina olla tavoitteellista ja siihen sisältyy opiskelijan tekemä itsearviointi. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Ammattikorkeakouluasetuksen mukaan työharjoittelun keskeinen tavoite on perehdyttää opiskelija ohjatusti ammattiopintojensa kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä taitojen tai tietojen soveltamiseen käytännössä. Harjoittelun tulee olla osa opetussuunnitelmaa ja liittyä aina muihin opintoihin. Harjoittelulla on myös myönteinen vaikutus ammatit-identiteetin muodostumiseen ja ammatillisten asenteiden kehittymiseen. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoiden tavoitteet työharjoittelussa on määritelty erikseen. Tavoitteina on perehtyä liikunta-alan eri toimintaympäristöjen keskeisiin työtehtäviin, verkostoitua alan toimijoihin sekä soveltaa jo opittuja asioita itsenäisesti sekä oppia uutta. Työharjoittelun tulee edistää ja tukea oman uran ja ammatillisen identi-

teetin sekä alan kokonaisvaltaisen osaamisen kehittymistä. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelijoiden tulee hankkia työharjoitteluapaikat itse, mutta sen etsinnässä auttavat harjoitusta vastaavat lehtorit. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Työharjoittelu on yhteensä 30 opintopistettä, mutta se jaetaan kolmeen eri osioon (kaavio 4.). Ensimmäinen harjoitteluista, yhdeksän opintopistettä, suositellaan suoritettavan ensimmäisen lukuvuoden aikana. Harjoittelu voi koostua liikunta-alan käytännön ohjaus-, opetus-, valmennus- tai koulutustehtävistä. Toinen harjoittelu on laajuudeltaan myös yhdeksän opintopistettä ja se suoritetaan samoin edellytyksin kuin ensimmäinen, mutta työtehtävien ja toimintaympäristön tulee olla erilainen kuin ensimmäisessä työharjoittelussa. Kolmas työharjoittelu on harjoitteluista kaikkein laajin, 12 opintopistettä. Sen tavoitteena on tukea ja syventää opiskelijan valinnaisia opintoja. Toisen ja kolmannen työharjoittelun voi suorittaa myös ulkomailla. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Kaavio 4. Työharjoittelu Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Kaikille kolmelle harjoittelulle on varattu aikaa keväisin yhden kuukauden verran, jolloin opiskelijan on mahdollista suorittaa harjoittelu. Harjoittelujaksojen lisäksi opiskelijoiden on tehtävä harjoittelua omalla ajalla, esimerkiksi iltaisin tai lomilla. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman uudessa opetussuunnitelmassa osa työharjoittelusta saaduista opintopisteistä voi sisällyttää vapaasti valittaviin opintoihin, maksimissaan kuitenkin 10 opintopisteen verran. Näissä tapauksissa tavoitteet määritellään eri tavoin. (Tenhu, M. 6.3.2015)

4.2 Laadukas työharjoittelu

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa laadukkaaseen työharjoitteluun pyritään harjoittelusopimukseen kirjoitettujen tavoitteiden kautta.

Tavoitteet määritellään opiskelijan ja harjoittelua ohjaavan opettajan kanssa mahdollisimman laadukkaiksi kullekin opiskelijalle. Työpaikassa harjoittelun ohjaajan tehtävänä on miettiä, minkälaiset työtehtävät vastaavat määriteltyjä tavoitteita. Harjoittelun jälkeen raportoinnissa tulee peilata jälleen tavoitteisiin. (Tenhu, M. 6.3.2015.)

Liikunnan ja vapaa-ajan opiskelijoiden työharjoittelusopimukset sekä arvioinnit ovat muuttuneet uuden opetussuunnitelman myötä Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa. Ennen harjoitteluvastaavat olivat vastuussa harjoitteluista, mutta nykyään tarkoituksena on, että opettajaopinto-ohjaajat ovat vastuussa omien opiskelijoidensa ammatillisesta kehitymisestä ja opintojen edistymisen lisäksi myös harjoittelusta. Työharjoittelun laadun parantamiseksi opiskelijan tulee oman opinto-ohjaajan kanssa määritellä opiskelijan tavoitteet ennen harjoittelua työharjoittelusopimukseen. (Tenhu, M. 6.3.2015)

Haaga-Helian Vierumäen toimipisteen opiskelijat täyttävät yhdessä harjoittelun ohjaajan kanssa yksisivuisen arviointilomakkeen (LIITE 1.). Harjoittelun ohjaajan on tarkoitus arvioida opiskelijan asennoitumista työtehtäviin, aktiivisuutta, oma-aloitteisuutta ja vuorovaikutustaitoja numeroin (1-5) sekä työharjoittelusopimukseen ennalta kirjattujen tavoitteiden toteutumista. (Tenhu 6.3.2015.)

Ulkomaan työharjoittelun hallinnoimisen sekä laadun tarkkailun tekee haastavaksi se, että harjoitteluiden tunnettuus eri maissa vaihtelee - jossain maissa koko harjoittelun käsite on tuntematon. Harjoittelun ohjaajalta kohdemaassa vaaditaan myös pedagogisia taitoja, sillä harjoittelua tulisi ohjata oppimisen näkökulmasta. Tästä syystä laadun parantamiseksi harjoittelun ohjaajille olisi hyvä olla jonkinlaiset ohjeet harjoittelun ohjauksesta. (Mutanen 2009, 5; Tenhu 6.3.2015.)

4.3 Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoiden työharjoittelu ulkomailla

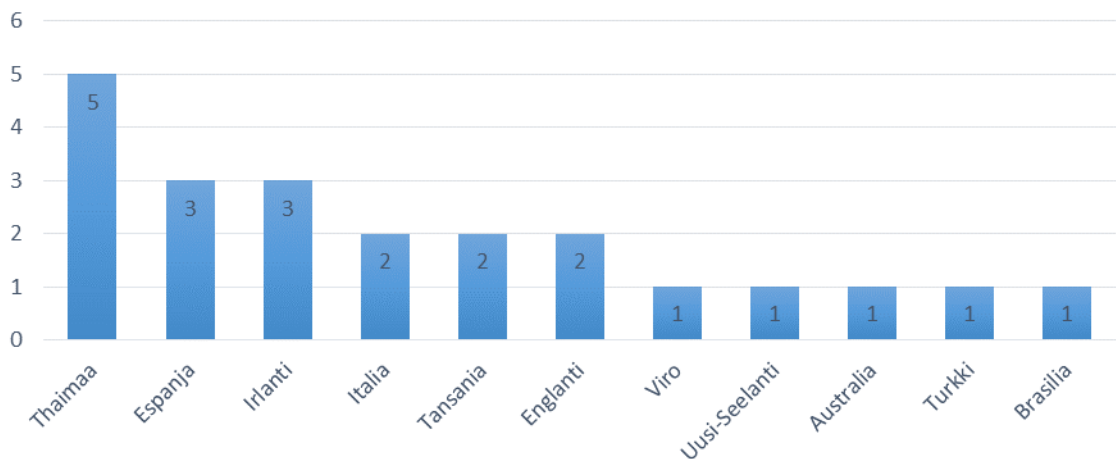
Kansainvälinen työharjoittelu suoritetaan samoin edellytyksin kuin Suomessakin tehtävä harjoittelu. Kansainvälisen työharjoittelua tai vaihto-ohjelmaa suunnitteleville opiskelijoille suositellaan Passi ja hammasharja – opintojaksoa, joka on räätälöity nimenomaan ulkomaille lähtijöille. Opintojakso on laajuudeltaan kolme opintopistettä ja se kestää noin vuoden. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Muutamia kontakteja lukuun ottamatta, Haaga-Heliällä ei ole valmiita harjoittelupaikkoja tarjolla ulkomailla. Tämän takia opiskelijan on oltava itse aktiivinen ja löytää itselleen sopiva harjoittelupaikka. Työnhakuprosessi on myös hyödyllinen opiskelijalle itselleen, minkä

vuoksi itsenäiseen paikkojen etsimiseen kannustetaan. Vierumäen toimipisteellä kansainvälinen koordinaattori auttaa ulkomaan harjoittelupaikkojen löytämisessä, ja hänelle onkin tärkeää kertoa aikeista lähteä harjoitteluun ulkomaille. Kaikki harjoittelupaikat tulee ennen vastaanottamista hyväksyttävä harjoittelukoordinaattorilla, vaikka harjoittelupaikan olisikin itse löytänyt. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014; Pellinen 13.4.2015.)

Haaga-Helia Ammattikorkeakoulun Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmasta lähtee työharjoitteluun ulkomaille noin 25–30 henkilöä vuodessa. Vuonna 2014 kansainväliseen työharjoitteluun lähti 25 liikunnanohjaajaopiskelijaa. Suosituimmat kohteet vuonna 2014 (kaavio 3.) olivat Thaimaa (viisi opiskelijaa) sekä Espanja ja Irlanti (kolme opiskelijaa). (Pellinen 9.3.2015.)

Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmasta kansainväliseen työharjoitteluun lähteneet vuonna 2014

Kaavio 3. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman kansainväliset työharjoittelut sekä suosituimmat kohteet vuonna 2014. (Pellinen 9.3.2015.)

5 Tavoite

CIMOn tekemän tutkimuksen (2009) mukaan kansainvälisen harjoittelun tukemiseen kaivattaisiin uutta aineistoa. Erityisesti kaivataan tietoa siitä, mistä ja miten harjoittelupaikkoja voi etsiä, mihin opiskelija on oikeutettu harjoittelun aikana ja esimerkiksi kokemuksia jo harjoittelussa olleilta. (Mutanen 2009, 21–22.)

Monilla korkeakouluilla järjestetään kansainväliseen harjoitteluun lähteville erilaisia infoja ja ohjausta ennen harjoittelua sekä mahdollisesti sen aikana ja jälkeen. Valmennukset eri korkeakouluissa vaihtelevat virtuaalikursseista erilaisiin koottuihin materiaalipaketteihin. (Mutanen 2009, 19–21.) Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmalla on ulkomaan vaihtoon tai työharjoitteluun lähtijöille valmentava Passi- ja hammasharja-kurssi sekä opiskelijoiden ja opettajien yhteisellä MyNet-sivulla tietoa kansainvälisistä harjoitteluista eri koulutusaloille, mutta sitä löytyy hajanaisesti eripuolilta sivuja. Varsinaista opasta kansainväliseen työharjoitteluun lähtijälle ei ole olemassa.

Produktin tavoitteena oli koota ulkomaan työharjoitteluun lähteville Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelijoille opas, jota he voisivat hyödyntää harjoittelua suunniteltaessa, sen aikana ja sen jälkeen. Opas antaa kokonaiskuvaa ulkomaan työharjoitteluprosessista, parhaimmillaan helpottaa prosessia sen jokaisessa vaiheessa ja jopa madaltaa kynnystä lähteä harjoitteluun ulkomaille. Yksi tavoitteista on myös saada opiskelija miettimään etukäteen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, mitä hän harjoittelulta odottaa. Tämä parantaa osaltaan harjoittelun laatua, mutta saattaa myös helpottaa erilaisissa, odottamattomissa tilanteissa selviytymistä.

Opas on suunniteltu nimenomaan liikunnanohjaajaopiskelijoille ja pitää sisällään Haaga-Helian yleisten kansainvälisten harjoitteluiden periaatteet sekä niiden lisäksi liikunnanohjaajaopiskelijoiden harjoittelulle ominaisia ohjeita. Halutessaan muiden toimipisteiden kv-koordinaattorit voivat ottaa mallia oppaasta ja tehdä siitä omalle toimipisteelleen sopivan.

5.1 Prosessin toteutus

Aiheen rajaaminen	2014 marraskuu
Tiedon etsiminen	2014 joulukuu - 2015 maaliskuu
Paneelikeskustelun järjestäminen	2015 helmikuu
Harjoitteluraporttien tutkiminen	2015 maaliskuu
Oppaan luominen	2015 maaliskuu - huhtikuu
Työn viimeistely	2015 huhtikuu

Tämän oppaan tekeminen alkoi syksyllä 2014 ja se valmistui keväällä 2015. Tuotantoprosessi on pitänyt sisällään Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoiden työharjoittelukokemusten keräämistä, faktatiedon etsimistä sekä oman ulkomaan työharjoittelukokemuksen reflektointia. Faktatietoa on kerätty muun muassa Vierumäen toimipisteellä järjestettävästä paneelikeskustelusta sekä liikunnanohjaajaopiskelijoiden työharjoitteluraporteista. Kaiken tiedon ja kokemuksen keräämisen jälkeen oli päätettävä, mitkä asiat olivat tärkeitä valita oppaaseen. Päätöksiä oppaan sisällyksen ja ulkoasun suhteen on tehty kirjoittajan oman ja muiden kansainvälisessä harjoittelussa olleiden liikunnanohjaajaopiskelijoiden kokemusten sekä faktatiedon perusteella, mutta oman mielipiteensä antoivat myös Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Vierumäen toimipisteen kansainvälisyyskoordinaattori Mairit Pellinen sekä koulutuspäällikkö Mika Tenhu. Oppaan ulkoasun värit on valittu Haaga-Helian logon mukaisesti ja kuvitusta on suunniteltu liikunnanohjaajaopiskelijoille sopivaksi. Kuvat on piirtänyt Rinna-Mari Laaksonen.

5.1.1 Paneelikeskustelu ulkomaan työharjoittelusta

Vierumäen kansainvälisellä viikolla helmikuussa 2015 järjestettiin paneelikeskustelu, johon koottiin kysymyksiä ulkomaan harjoitteluun liittyen. Neljä eri maanosilla ollutta Haaga-Helian liikunnanohjaajaopiskelijaa vastasivat oman kokemuksensa mukaan omasta ulkomaan työharjoittelukokemuksestaan kysymyksiin. Paneelikeskustelijat saivat kysymykset etukäteen luettavakseen.

Paneelikeskustelussa keskeisenä teemana oli kysymys ”Mistä hyvä harjoittelu koostuu?”. Keskustelun päätavoitteena oli antaa kuulijoille mahdollisuus päästä erilaisia kokemuksia neljästä eri työharjoittelusta ja olla eräänlainen informaatiotilanne ulkomaan työharjoitteluun lähteville tai sitä miettiville. Tilaisuus videokuvattiin ja toisena tavoitteena olikin saada materiaalia kansainvälisen työharjoittelun oppaaseen.

Keskusteluun valittiin 2.-4. vuoden liikunnanohjaajaopiskelijoita, jotka olivat kaikki tehneet työharjoittelun eri maanosissa, jotta keskustelussa tulisi esiin kokemuksia ja mielipiteitä mahdollisimman monesta näkökulmasta. Keskustelijoista kaksi oli naisia ja kaksi miehiä. Keskustelussa kävi ilmi paneelikeskustelijoiden omia positiivisia sekä negatiivisia kokemuksia omista työharjoitteluistaan ulkomailla. Keskustelu oli Vierumäen kansainvälisen viikon ohjelmaa ja siitä syystä koko keskustelu järjestettiin englanniksi. Suomalaisten opiskelijoiden ja opettajien lisäksi paikalla oli yhteensä kolme englantilaista opiskelijaa, yksi englantilainen opettaja sekä yksi espanjalainen opettaja.

Ennen paneelikeskustelua tehtiin kysymyksiä työharjoittelua koskevista aiheista ja ne lähetettiin keskustelijoille etukäteen. Kysymykset olivat seuraavat:

- Mitkä asiat vaikuttivat harjoittelupaikkasi valintaan?
- Millaisia odotuksia ja tavoitteita sinulla oli harjoittelua koskien?
- Mitä opit itsestäsi harjoittelun aikana?
- Mitä liikunnanohjaustaitoja opit harjoittelusi aikana?
- Tapatuiko harjoittelusi aikana epäonnistumisia?
- Kuvaile harjoittelua kolmella sanalla.

Miksi valitsit juuri ne sanat?

Koska aika loppui kesken, viimeinen kysymys jäi käsittelemättä, mutta keskustelijat lähettivät vastaukset sähköisesti paneelikeskustelun jälkeen.

Kaksi neljästä paneelikeskustelijasta oli sitä mieltä, että omasta harjoittelupaikasta on hyötyä oman alan kannalta ja toinen edellä mainituista on tehnyt yhteistyötä kyseisen harjoittelupaikan kanssa oman harjoittelunsa jälkeen. Kaksi muuta haastateltavaa kokivat, että työharjoittelusta on hyötyä tulevaisuudessa esimerkiksi työnhaussa, mutta työtehtävät eivät olleet sellaisia, minkä parissa he haluaisivat työskennellä tulevaisuudessa.

Tavoitteita ja odotuksia koskevaan kysymykseen panelistit vastasivat varsin yksimielisesti odottaneensa uusia kokemuksia niin työn puolesta kuin muutenkin. Jokainen harjoittelu oli ollut opettavainen omalla tavallaan ja kolme neljästä panelistista mainitsi englanninkielen parantuneen harjoittelun aikana.

Liikunnanohjaustaidoista erityisesti panelistien ammattisanasto opetus- ja ohjauskielellä kehittyi. Kahden panelistin työharjoittelupaikassa työkieli oli muu kuin englanti, jolloin myös kehonkielellä oli suuri merkitys harjoittelussa. Kaksi panelistia mainitsi myös oppineensa uusia paikallisia leikkejä ja pelejä harjoittelunsa aikana.

Jokainen panelisteista kertoi kokeneensa vastoinkäymisiä työharjoitteluisaan. Aikataulu- ja yhteysongelmat olivat yleisiä melkein jokaisessa kohteessa. Yksi panelisti mainitsi torakat suurimmaksi vastoinkäymiseksi. Toinen taas kertoi, ettei mikään mennyt niin kuin oli suunniteltu. Kaikki kuitenkin kertoivat vastoinkäymisten kuuluvan asiaan, eikä kukaan kokenut harjoittelun menneen pilalle vastoinkäymisten takia.

Kolme neljästä panelistista vastasi, kun heiltä kysyttiin paneelikeskustelun jälkeen kolmea sanaa, jolla he kuvailisivat työharjoitteluaan ulkomailla. Esille nousi haastava ja rohkaiseva, rikastuttava tai jollain tapaa voimaa tuova kokemus. Jokainen panelisti suosittelisi jonkunlaista ulkomaankokemusta kaikille.

5.1.2 Työharjoitteluraportit

Jokainen Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelija, joka lähtee harjoitteluun ulkomaille, on oikeutettu saamaan apurahaa. Apuraha voi olla joko Erasmus- tai Haaga-Helian apurahaa. Jokaisen, joka on saanut apurahaa, tulee täyttää Erasmus- tai Haaga-Helian harjoitteluraportti (LIITE 1.) kuukauden sisällä harjoittelun loppumisesta, sen perusteella kumpaa tukea opiskelija on saanut. Harjoitteluraportit julkaistaan Haaga-Helia ammattikorkeakoulun sisäisellä nettisivulla muiden opiskelijoiden luettaviksi. (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014.)

Raportti jaetaan henkilökohtaisten tietojen lisäksi kolmeen osaan: ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja harjoittelun jälkeen huomioon otettavat asiat. Raporttien tutkimisessa on keskitytty erityisesti sen viimeiseen, ”After work placement”, osioon, sillä se sisältää oma-kohtaisia kokemuksia, kuten millainen kokemus harjoittelu oli tai vaikuttaako se tulevaisuudessa mahdollisesti opiskelijan uraan. Raportin kysymykset ovat avoimia kysymyksiä.

Työssä on otettu huomioon kirjoittajan oma ulkomaan työharjoittelukokemus Lanzaroten Club La Santa – nimisessä hyvinvointi- ja urheilukeskuksessa. Oma kokemus on vaikuttanut läpi työn esimerkiksi oppaan aineistoa valittaessa, mutta sitä on myös tarkasteltu syksyllä 2014 tehdyn harjoitteluraportin perusteella näin viisi kuukautta myöhemmin.

Raportissa esille nousee, että työharjoittelu Club La Santassa on antanut paljon: kokemusta liikunnanohjauksesta englanniksi paljon enemmän kuin Suomessa suomen kielellä, joka on harjoittelun jälkeen johtanut siihen, että ohjaaminen suomeksi tuntuu helpommalta. Raportissa mainitaan myös, että omat tavoitteet, ohjauskokemuksen kertyminen uusissa lajeissa ja englannin kielen parantuminen, saavutettiin. Lopussa kannustetaan astumaan pois mukavuusalueelta, jotta työharjoittelusta saa kaiken mahdollisen hyödyn irti.

Seuraavassa on vertailtu, tutkittu ja arvioitu Vierumäen toimipisteen kansainvälisyyskoordinaattorilta saatuja muiden liikunnanohjaajaopiskelijoiden apuraharaportteja. 16 raportista 10 oli viimeisen kahden vuoden ajalta ja loput kuusi raporttia olivat vuodelta 2009. Raportin kirjoittaneiden opiskelijoiden harjoittelupaikat olivat eri puolilla maailmaa ja maanosista puuttuivat ainoastaan Etelä- sekä Pohjois-Amerikka ja Etelämanner.

Raportin viimeisen osion ensimmäiseen kysymykseen ”millainen kokemus kansainvälinen harjoittelu oli” vastaajat olivat vastanneet hyvin positiivisin sanavalinnoin. Esille nousi esimerkiksi ”silmiä avaava-” tai ”positiivinen kokemus”. Monet olivat myös kirjoittaneet, että kokemus oli opettavainen niin työn kuin heidän itsensäkin kannalta ja, että he uskaltavat nyt tehdä itsenäisesti asioita paremmin.

Toisessa kysymyksessä kysyttiin ”täytyivätkö tavoitteet, jotka asetettiin ennen harjoittelua” ja ”miten kehittyi taitojasi harjoittelun aikana”. Monet olivat vastanneet, että omat ohjaajataidot kehittyivät sekä kielitaito: vieraalla kielellä ohjaaminen kehittyi ja ammattisanasto kerääntyi harjoittelun aikana. Esille nousi myös itseluottamuksen, kommunikointitaidon sekä organisointikyvyn parantuminen.

Kysymykseen, jossa kysyttiin ”uskotko, että kansainvälinen harjoittelupaikka vaikuttaa tulevaisuuden uraasi” vastanneiden joukosta esille nousivat työskentelyhaaveet ulkomailla opiskeluiden jälkeen. Osa vastanneista uskoi työkokemuksen näyttävän hyvältä ansioluettelossa ja monet uskoivat kokemuksen rohkaisevan ulkomaantyöhakuun opiskeluiden jälkeen. Erästä opiskelijaa lainaten ”kansainvälisestä kokemuksesta, suvaitsevaisuudesta ja kielitaidosta on aina hyötyä”.

Paikallisen kielen oppimista koskevassa kysymyksessä ”oliko harjoittelupaikka hyvä paikka oppia paikallista kieltä” suurin osa oli yhtä mieltä siitä, että se oli hyvä mahdollisuus opetella paikallista kieltä. Ne, jotka vastasivat kohtaan kieltävästi, olivat yrityksissä, joissa ohjauskieli ei ollut paikallista.

Kysymyksessä ”suositteletko tätä harjoittelupaikkaa muille Haaga-Helian opiskelijoille, miksi, miksi ei” suurin osa vastasi suosittlevansa paikkaa muillekin opiskelijoille. Osa opiskelijoista vastasi kysymykseen sekä myöntävästi että kieltävästi, sillä heidän mielestään työn kausiluontoisuus, haasteellisuus tai esimerkiksi suuret työmäärät ajoittain eivät sovi kaikille.

Viimeisenä kohtana oli ”muut kommentit”, jossa monet opiskelijat rohkaisevat muita lähemmään harjoitteluun ulkomaille, sillä kokemus on esimerkiksi ”ainutlatuinen ja uniikki, jota ei voi rahassa mitata” tai ”If you want to experience something different. Just go for it! It will be worth it.”

5.1 Arviointi

Opas lähetettiin arvioitavaksi Haaga-Helia ammattikorkeakoulun kolmelle opettajalle, jotka liittyvät tavalla tai toisella Suomessa tehtävään harjoitteluun tai kansainväliseen harjoitteluun. Opettajien lisäksi koettiin tärkeäksi saada mielipiteitä opiskelijoilta, jotka opasta tulevat käyttämään sekä opiskelijoilta, jotka ovat jo harjoittelussa olleet. Tästä syystä opas lähetettiin myös yhdeksälle Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijalle. Arvioitsijoita pyydettiin tutustumaan oppaaseen ja sen jälkeen mainitsemaan oppaan hyviä ja huonoja puolia sekä asioita, joita ei oppaassa ollut vielä mainittu.

Arviointiin vastasi yksi kansainväliseen harjoitteluun lähtevä sekä yksi jo kansainvälisessä harjoittelussa ollut liikunnanohjaajaopiskelija. Koska työ oli lähetysvaiheessa vielä kesken, arvioitsijoita pyydettiin keskittymään lähinnä työn sisältöön, ei niinkään sen ulkoasuun. Palautetta tuli selkeästä ulkonäöstä sekä kattavasta sisällöstä ja sen monipuolisuudesta. Sen lisäksi oppaaseen tuli pieniä korjaus- ja lisäysehdotuksia. Juuri niistä syistä opas oli tärkeää lähettää ulkopuolisten silmien arvioitavaksi, jotta sitä voitiin parantaa entisestään. Jotta vastauksia ja palautetta olisi saatu enemmän, työ olisi pitänyt lähettää aikaisemmin arvioitsijoille. Nyt vastausprosentti jäi pieneksi.

Toinen palautetta antaneista opiskelijoista ehdotti sähköisen sivuston kehittelyä liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman jo kansainvälisessä harjoittelussa olleiden ja niihin lähtevien opiskelijoiden kesken. Sivusto edesauttaisi tiedon ja erilaisten vinkkien kulkeutumista tehokkaasti uusille harjoitteluun lähtijöille. Se voisi mahdollisesti olla myös eräänlainen ”tukiverkosto” opiskelijoille harjoittelun aikana.

6 Tuotos

Oppaasta oli tarkoitus tehdä helppolukuinen ja melko tiivis, josta harjoitteluun lähtijä näkisi heti alussa, mitä harjoitteluun lähteminen vaatii. Opiskelija voi koko projektin ajan tarkistaa tärkeimpiä ulkomaanharjoitteluun liittyviä asioita oppaasta, jonka löytää helposti netistä tai voi halutessaan tulostaa mukaan matkalle.

Koska oppaassa käsiteltävät asiat muuttuvat vuosien kuluessa, opas päädyttiin tekemään nettiin ladattavaksi pdf-versioksi. Näin ollen siihen on helppo muokata muuttuvia asioita ajankohtaisemmiksi. Opas on kuitenkin internetissä, jonne jokaisella on mahdollisuus päästä ympäri maailmaa. Vierumäen kansainvälisyyskoordinaattori Mairit Pellinen toivoi saavansa oppaasta myös opetusmateriaalin esimerkiksi Passi- ja hammasharja-kurssille ja voi halutessaan tulostaa paperiversion opiskelijoille. Opas on sisällöltään seuraava:

1. Lukijalle
2. Kansainvälinen työharjoittelu
3. Miksi hankkia kokemusta ulkomailta?
4. Kansainvälistymismahdollisuudet liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa
5. Kansainvälinen työharjoittelu liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa
6. Askel askeleelta kohti kansainvälistä työharjoittelua
7. Harjoittelupaikan etsiminen
8. Työhakemuksen, CV:n ja video-hakemuksen tekeminen
9. Harjoittelusopimus
10. Rahoitus
11. Vakuutukset ja rokotukset
12. Passi, viisumi ja erilaiset luvat
13. Matkustusjärjestelyt ja asuminen kohteessa
14. TOP 5 vinkit onnistuneeseen harjoitteluun
15. Työskentely kohteessa
16. Jos jokin menee vikaan...
17. Harjoittelun jälkeen
18. Yhteystiedot

Jokaisen otsikon alle on kerätty tärkeimmät siihen liittyvät harjoittelun ohjeet. Opiskelijan tulee kuitenkin itse etsiä juuri omaan harjoittelumaahan ja – paikkaan liittyviä tietoja esimerkiksi viisumeista tai majoituksista. Aiheet 1-6 sisältävät yleisiä ohjeita Haaga-Helian harjoittelusta ja kansainvälisyydestä. Oppaaseen on myös kerätty syitä kansainvälisen

kokemuksen hankkimiseen esimerkiksi raporteista ja paneelikeskustelusta. Aiheet 7-18 koostuvat tiedoista harjoittelua varten tarvittavista matkustusasiakirjoista, vinkeistä harjoittelupaikkojen etsimiseen sekä itse harjoittelun onnistumiseen. Oppaan lopussa on yhteystiedot sekä oppaassa käytetyt lähteet.

7 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda opas kansainväliseen harjoitteluun lähteville Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoille. Oppaan tavoitteena oli antaa mahdollisimman laaja yleiskuva työharjoitteluprosessista ulkomailla ja auttaa sen jokaisessa vaiheessa sekä kannustaa miettimään omia valintojaan harjoittelua koskien. Opas tuotettiin nimenomaan liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoille Haaga-Helia ammattikorkeakoulun yleiset harjoittelun periaatteet huomioiden.

Oppaalle tulee mitä luultavammin käyttöä, sillä vastaavaa ei vielä ole Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa. Opas kertoo olennaisimmat seikat liittyen työharjoitteluun ulkomailla ja se auttaa työharjoitteluprosessin alkuun pääsyssä. CIMOn laatiman kyselyn mukaan ulkomaan työharjoittelun tukemiseen kaivattiin uutta aineistoa. Osa oppilaitoksista on itse saattanut tuottaa materiaalin helpottamaan työharjoitteluprosessia, toisilla sellaista ei vielä ole. Materiaali helpottaa niin opiskelijan kuin myös harjoittelua ohjaavan opettajan työtä. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ohjeet kansainväliselle harjoittelulle ovat pitäneet sisällään tarvittavat tiedot, mutta ne ovat opiskelijoiden ja henkilökunnan sisäisillä nettisivuilla hieman hajanaisesti ja yleiset laajemmat ohjeet huomioon otettavista asioista ovat puuttuneet. Yleisten rautalanka-ohjeiden puuttuessa liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman kansainvälisyyskoordinaattorille on aiheutunut ylimääräistä työtä opastaessaan jokaista ulkomaan harjoitteluun lähtevää opiskelijaa erilaisissa harjoittelua koskevissa kysymyksissä. Opas ei varmasti jätä kansainvälisyyskoordinaattoria tai muita harjoittelun opettajia työttömiksi kansainvälisen harjoittelun osalta, mutta toivon mukaan siitä on paljon apua.

Vaarana on, että harjoittelijat tukeutuvat liikaa pelkkään oppaaseen, eivätkä ota itse asioista selvää. Sen vuoksi oppaassa ei kerrota vastauksia kaikkiin ongelmiin vaan neuvotaan mitä tulee ottaa huomioon ja mistä löytää lisätietoa. Jokaisen tulee kuitenkin itse ottaa selvää asioista, jotta harjoittelu tai ylipäänsä esimerkiksi matkustus kohteeseen onnistuu ja menee mahdollisimman hyvin.

Oppaasta olisi voinut tehdä vielä laajemman ja siihen olisi voinut liittää yleisimmistä harjoittelukohteista ja – maista omat muistilistat tai sivut, joissa olisi ollut kaikki tarpeellinen tieto kyseistä kohdetta varten. Oppaasta olisi tullut kuitenkin hyvin laaja ja tämä opinnäytetyö ei olisi tullut valmiiksi keväällä 2015. Nyt se haastaa opiskelijaa itse hankkimaan tietoa ja sen myötä jopa keskustelemaan esimerkiksi samassa tai samankaltaisissa harjoittelukohteissa olleiden kanssa.

Laajempi tai erilainen kirjallisuuskatsaus esimerkiksi pedagogisesti toimivasta oppaasta olisi voinut mahdollistaa entistä laadukkaamman oppaan luomisen ja vaikuttaa oppaan ulkoasuun. Nyt oppaan ulkoasuun on vaikuttanut lähinnä Haaga-Helia ammattikorkeakoulun logon värimaailma sekä tekijän silmää miellyttävät värit. Tarvittavat tiedot on jaettu oppaassa eri laatikkoihin asioiden selkeyttämiseksi ja luettavuuden helpottamiseksi. Tästä syystä myös osa tekstistä on lihavoitu tai kirjoitettu isoin kirjaimin.

Oppaan ulkonäköä suunnitellessa yhtenä ongelmana olivat oppaan värit. Koska työ on tehty sekä netti- että tulostusversioksi, värien tulisi olla selkeät molemmissa. Lopputuloksessa päädyttiin näytöllä hieman jopa kirkkaalta näyttäviin väreihin, jotta tulostusversion teksti erottuisi taustaväreistä – taustavärit kun muuttuvat paljon tummemmiksi työtä tulostettaessa. Jatkossa saattaa olla mahdollisuus, että työn ulkoasu viimeistellään ammattilaisten toimesta Haaga-Helian ohjeiden pohjalta, jolloin työn lopputulos olisi yhtenäinen muiden Haaga-Helian tuotosten kanssa.

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksessa käsitellään erilaisten kulttuurien ja uuden ympäristön vaikutusta yksilöön. Myös oppaassa on maininta kulttuurishokista, joka on yleinen reaktio yksilön kohdatessa uusi kulttuuri ja ympäristö. Kulttuurishokki voi tulla yllättäen eikä sitä välttämättä ymmärrä ”sairastavansa”, ennen kuin asiaa alkaa miettimään. Harjoittelu ulkomailla voi pahimmassa tapauksessa jopa keskeytyä kulttuurishokin takia. Harjoittelijan on siis hyvä tiedostaa, miten sen kulkuun voi itse vaikuttaa ja miten toimia, kun huomaa ehkä itse käyttäytyvänsä poikkeuksellisesti.

Monessa lähteessä todettiin ulkomaan kokemuksen vaikuttavan myönteisesti kielitaitoon, sosiaalisiin valmiuksiin ja esimerkiksi henkiseen kasvuun. Samankaltaisia vastauksia tuli esiin liikunnanohjaajaopiskelijoiden raporteista ulkomaan työharjoitteluista sekä paneelikeskustelussa. Paneelikeskustelun sekä harjoittelun apuraharaporttien tuloksena voidaan varsin yksimielisesti sanoa, että harjoittelu ulkomailla tuo mukanaan paljon positiivisia vaikutuksia ja vastoinkäymisetkin koettiin, ainakin jälkeinpäin, pelkästään vahvistavina. Vaikkei harjoittelussa olleet työtehtävät olisikaan juuri sitä mitä haluaa tulevaisuudessa tehdä, kansainvälisestä harjoittelusta saa eväitä, joita voi soveltaa erilaisiin tehtäviin. Sosiaaliset taidot, itseluottamus ja kielitaito kehittyvät lähes poikkeuksetta kansainvälisen kokemuksen myötä ja niistä on aina hyötyä.

Paneelikeskustelu järjestettiin Vierumäen kansainvälisellä viikolla helmikuussa 2015. Jälkeinpäin ajateltuna opinnäytetyön kannalta olisi ollut parempi, jos se oli järjestetty hieman myöhemmin. Opinnäytteen näkökulma selkeni työn edetessä pidemmälle ja paneelikeskustelun kysymykset olisivat olleet opinnäytteelle hyödyllisemmät, jos näkökulma olisi ollut

jo silloin kokonaan tiedossa. Esimerkiksi mahdolliset kokemukset kulttuurishokista olisivat olleet mielenkiintoisia. Keskustelun päätavoite kuitenkin oli jakaa kokemuksia ja hyödyllistä tietoa kansainväliseen harjoitteluun lähteville liikunnanohjaajaopiskelijoille ja se saavutettiin keskustelussa.

Laadukas työharjoittelu niin Suomessa kuin ulkomaillakin pitää sisällään muun muassa suunnittelun ja tavoitteiden määrittämisen, harjoittelun toteutuksen ja kehittämisen ohjaajan arvioinnin mukaan sekä lopulta purkuvaiheen, jossa työharjoittelu käydään läpi. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa työharjoitteluun on uudessa opetussuunnitelmassa otettu huomioon kaikki näistä vaiheista. Oppaan merkitys laadukkaassa työharjoitteluprosessissa on saada opiskelija miettimään jo harjoittelupaikkaa etsiessä, mistä olisi kaikkein eniten hyötyä juuri hänen asettamien tavoitteidensa kannalta. Tämän lisäksi oppaassa myös kerrotaan kaikki tarvittavat ydinkohdat harjoitteluprosessille, joka jo sinällään edistää harjoittelun laatua, kun ydinkohdat toteutuvat.

Työn kirjallisuuskatsauksessa keskityttiin kansainvälisen kokemuksen vaikutuksiin yksilössä, koulu- ja työyhteisössä ja Suomessa sekä näiden lisäksi työharjoittelun periaatteisiin Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa, erityisesti liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa. Vaikka oppaassa on perustietoa esimerkiksi hyvin yleisistä asioista kuten passista ja vakuutuksista, näitä ei kirjallisuuskatsauksessa käsitelty. Kirjallisuuskatsauksesta on kuitenkin hyödynnetty oppaaseen esimerkiksi kansainvälisen kokemuksen hankkimisen positiivisia puolia, erilaisen kulttuurin vaikutuksia harjoitteliijaan sekä yleisiä liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman harjoittelun periaatteita. Harjoittelun kannalta olennaisempaa oli käsitellä kansainvälisyyden merkitystä yhteiskuntaan ja esimerkiksi harjoitteliijaan kuin yleisten faktatietojen keräämistä kirjallisuuskatsaukseen.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulun uuden liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opintosuunnitelman myötä myös työharjoittelukäytäntöjä on uudistettu. Työharjoittelua tulee tehdä nyt 10 opintopistettä enemmän kuin aikaisemmassa opintosuunnitelmassa, mutta harjoittelulle on myös varattu aikaa enemmän. Tämä saattaa vaikuttaa kansainvälisen harjoittelun lähtijöiden määrään positiivisesti. Myös koululle tutut harjoittelupaikat, joissa on ollut oppilaitoksen harjoittelijoita ennenkin, saattavat lisätä ulkomaan harjoitteluiden määrää.

Haaga-Helian harjoittelukäytäntöihin kuitenkin kuuluu, että opiskelijoiden tulee itse hankkia harjoittelupaikkansa, mutta he saavat tarvittaessa neuvoja opettajilta. Kansainvälinen työharjoittelu voi olla askeleena joillekin opiskelijoille hyvin suuri. Pelkästään vieraaseen maahan lähteminen voi aiheuttaa jännitystä, jopa pelkoa. Niitä voidaan kuitenkin pienen-

tää harjoittelupaikkojen ollessa koululle tuttuja. Toisaalta harjoittelupaikan etsiminen itse tukee kasvua työelämään, jossa työpaikkoja on haettava itsenäisesti ilman apuja. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa on muutamia työharjoittelupaikkoja, joissa on ollut opiskelijoita useampana lukukautena harjoittelussa. Esimerkkeinä näistä ovat muun muassa Bukit Jalil Sports School Malesiassa, jossa on ollut Vierumäen toimipisteen kansainvälisyyskoordinaattorin mukaan reilu 20 Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelijaa vuosien aikana sekä hyvinvointikeskus Club La Santa Espanjan Lanzaretella, jonka kanssa yhteistyö ei ole kestänyt kauan, mutta jossa on ollut jo useampi opiskelija harjoittelussa. Tuttujen opiskelupaikkojen harjoitteluiden laatuun voi olla helpompi vaikuttaa ja niissä opiskelija useimmiten tietää varmasti esimerkiksi tulevan työnkuvansa paikassa.

Ammattikorkeakoululain tavoitteet ammattikorkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa jättävät paljon ammattikorkeakoulun päätettäväksi. Ainoa pakollinen kieli, jonka laki määrää on virkamiesruotsi. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa virkamiesruotsin opintojakson lisäksi pakollisena on englannin opintojakso jokaisella vuosikurssilla. Näiden kahden kielen kurssien pakollisuus on hyödyllistä opiskelijalle oman ammattitaidon takia, sillä niillä opiskeltava ammattisanasto ja ohjausharjoitukset vieraalla kielellä antavat opiskelijalle itseluottamusta toimia liikunnanohjaajana vieraalla kielellä. Kurseista ja niiden materiaaleista on varmasti myös hyötyä kansainvälisissä harjoitteluissa, varsinkin työkielten ollessa ruotsi tai englanti.

Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman tarjoama Passi- ja hammasharja-opintojakso tarjoaa hyvää valmentautumista ulkomaan vaihtoon tai työharjoitteluun lähteville opiskelijoille. Noin vuoden kestäväällä opintojaksolla on hyödyllisiä luentoja ja oppimistehtäviä, jotka tukevat orientoitumista kansainväliseen kokemukseen. Vierumäen toimipisteen kansainvälisyyskoordinaattorin mukaan tätä opinnäytetyötä ja sen tuotosta tullaan käyttämään oppimismateriaalina kyseisellä opintojaksolla.

Joillakin korkeakouluilla on pakollinen kansainvälinen osio, jolloin kansainvälisyys koskee kaikkia. Pakollisuus voi kuitenkin helposti kääntyä negatiiviseksi, jolloin asenteet esimerkiksi kansainvälisyyttä kohtaan muuttuvat negatiivisiksi. Jos kansainvälisyys ei kuitenkaan ole pakollista, sen mainostamiseen ja motivointiin tulee käyttää aikaa, jotta se saavuttaa kaikki halukkaat ja parhaimmillaan saa monia muitakin mukaan. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmassa ei ole kielten opiskelujen lisäksi pakollista kansainvälisyyttä, mutta Haaga-Helian toimipisteistä Vierumäeltä lähtee silti prosentuaalisesti eniten opiskelijoita työharjoitteluun ulkomaille.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu panostaa kansainvälisyyteen ja se on huomattavissa jo koulun nettisivuilta. Kansainvälinen harjoittelu sekä muut kansainvälisyyttä lisäävät mahdollisuudet ovat ammattikorkeakouluille panostamisen arvoinen asia. Vaikka kansainvälinen kokemus saattaa joskus pidentää opiskelijan opiskeluaikaa, on kuitenkin hyvin arvoisempaa jos valmistuneet ovat itsevarmempia, kielitaitoisia ja niiden lisäksi tehneet työtään vieraassa maassa ja kulttuurissa. Työharjoittelupaikka opiskeluaikana voi poikata myös esimerkiksi opinnäytetyön mahdollisuuden kyseiseen paikkaan ja toimeksiantajan työlle. Usein harjoittelut palvelevat niin työharjoittelijaa kuin työharjoittelupaikkaakin. Työharjoittelijan kokemus erilaisista tavoista ja kulttuureista voi olla suuri silmiä avaava hyöty harjoittelupaikalle.

Suomessa kansainvälinen kokemus auttaa ymmärtämään Suomessa olevia muiden kulttuurien edustajia. Riippumatta siitä, millä sektorilla liikunnanohjaaja työskentelee, hän törmää yhä useammin ulkomaalaisiin henkilöihin. On tärkeää pystyä kohtelemaan kaikkia asiakkaita samalla tavalla ja jo pelkkä ymmärrys siitä, että erilaisissa kulttuureissa saateen toimia eri tavalla eri tilanteissa saa liikunnanohjaajan, niin kuin missä tahansa muusakin ammatissa olevan henkilön toimimaan luontevammin, varsinkin jos on itse kokenut erilaisia kulttuureita tai jopa itse ollut töissä vieraassa kulttuurissa. Globalisaation myötä kulttuurien rajat muuttuvat yhä häilyvämmiksi ja erilaisten kulttuurien ymmärrys parantaa maiden välistä vuorovaikutusta.

Opasta tehdessä oli koko ajan arvioitava, mikä on yleisesti tärkeää tietoa ja milloin tieto menee liian spesifiksi jollekin tietylle harjoittelukohteelle tai – maalle. Esimerkiksi viisumien anomisesta on kirjoitettu hyvin yleisesti, sillä on täysin kohdemaasta kiinni, minkälainen viisumin tulee suomalaisella työharjoittelijalla olla tai tarvitaanko sitä ollenkaan. Ja koska oppaan tarkoituksena on kuitenkin palvella kaikkia harjoitteluun lähtijöitä, harjoittelupaikasta tai – maasta riippumatta, opas kannustaa opiskelijaa ottamaan selvää tarvittavista asioista oman kohdemaansa näkökulmasta.

Opas tehtiin tarkoituksella pääasiassa sähköiseen muotoon, jotta muuttuvia asioita voisi helposti muuttaa ajankohtaisiksi. Sitä voisi kehittää esimerkiksi muille Haaga-Helia ammattikorkeakoulun koulutusaloille sopiviksi. Opas tehtiin myös tulostettavaan muotoon, jolloin sen voi tulostaa esimerkiksi opetusmateriaaliksi tai mukaan harjoitteluun, harjoittelupaikan nettiyhteyden puuttuessa. Työn ensisijainen tarkoitus ei ole tulostaa sitä vaan ohjata opiskelijat nettiin lukemaan ohjeet.

LÄHTEET

Akava. Globalisaation edut, haitat ja uudistamistarpeet. Luettavissa:

http://www.akava.fi/akava/tavoiteohjelmat/globalisaatiolinjaukset_-_enemmän_mutta_parempaa_globalisaatiota/globalisaation_edut_haitat_ja_uusimistarpeet
Luettu: 4.3.2015

Aro, M 1998. Opiskelijana vieraassa kulttuurissa. Hakapaino Oy. Helsinki.

Cantell, M. 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Gummerrus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

CIMO 2015. Erasmus + koreakoulutukselle. Luettavissa:

<http://www.cimo.fi/ohjelmat/erasmusplus/korkeakoulutukselle>. Luettu: 26.3.2015.

Demos Helsinki 2013. Piilotettu osaaminen. Luettavissa:

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/28224_Piilotettu_osaaminen_raportti_valmis_paivitetty092013.pdf luettu: 14.5.2015

Euroopan unioni 2015. Perustietoa Euroopan unionista. Luettavissa:

http://europa.eu/about-eu/index_fi.htm. Luettu: 26.3.2015.

Europassi 2015. Europassin taustaa. Luettavissa:

http://www.europass.fi/tietoa_europassista/taustaa. Luettu: 7.4.2015.

Europassi 2015. Tietoa Europassista. Luettavissa: http://europassi.fi/tietoa_europassista.
Luettu: 20.3.2015.

Euroopan unioni 2014. Työluvut. Luettavissa:

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/work-abroad/work-permits/index_fi.htm. Luettu: 20.3.2015.

Garam, I. 2005. Opiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja työelämä. Occasional paper 1/2005. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO.

Garam, I. 2012 Kansainvälisyys osana korkeakouluopintoja 1/2012 Tietoa ja tilastoja raportti. Luettavissa:

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/24636_Kansainvalisyys_osana_korkeakouluopintoja.pdf luettu: 16.2.2015

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014. Liikunnan ja vapaa-ajan koulutus, Liikunnanohjaaja (AMK). Luettavissa: <http://www.haaga-helia.fi/fi/koulutus/ammattikorkeakoulututkinnot/liikunnan-ja-vapaa-ajan-koulutus-liikunnanohjaaja-amk?userLang=fi> Luettu: 16.3.2015

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014. MyNet: Ura ja työharjoittelu. Luettavissa: <https://mynet.haaga-helia.fi/fi/ura-ja-tyoharjoittelu/tyoharjoittelu/Pages/default.aspx>. Luettu: 27.2.2015.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014. MyNet. Kansainvälinen työharjoittelu. Luettavissa: <https://mynet.haaga-helia.fi/fi/ura-ja-tyoharjoittelu/kv-tyoharjoittelu/Pages/default.aspx>. Luettu: 20.3.2015.

Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu 2014. MyNet. Ura ja työharjoittelu: Vierumäki työharjoitteluohteet 2013 jälkeen aloittaneille. Luettavissa: <https://mynet.haaga-helia.fi/fi/ura-ja-tyoharjoittelu/tyoharjoittelu/Lists/kothohjeet/DispForm.aspx?ID=32&RootFolder=%2Ffi%2Fura-ja-tyoharjoittelu%2Ftyoharjoittelu%2FLists%2Fkothohjeet&Source=http%3A%2F%2Fmynet.haaga-helia.fi%2Ffi%2Fura-ja-tyoharjoittelu%2Ftyoharjoittelu%2FPages%2Fdefault.aspx>. Luettu: 20.3.2015.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014. Opinto-opas: Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma. Luettavissa: <http://www.haaga-helia.fi/fi/opinto-opas/koulutusohjelmat/liikunnan-ja-vapaa-ajan-koulutusohjelma-vierumaki-nuoret-ja-aikuiset?userLang=fi>. Luettu: 17.12.2014.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2014. Työharjoittelu 30 op. Luettavissa: <https://mynet.haaga-helia.fi/fi/ura-ja-tyoharjoittelu/tyoharjoittelu/Documents/TY%C3%96HARJOITTELU%2030%20OP.pdf>. Luettu: 20.3.2015.

Helsingin sanomat 2014. Miksi lennon hinta nousee? – hintojen vaihtelu hämmentää asiakasta. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kuluttaja/a1405916992578>. Luettu: 13.4.2015

Juusola, H. 2009. Liikkuvuus – Avain aidosti kansainväliseen korkeakouluyhteisöön. Teoksessa Matkalla kansainvälisyyteen: kansainvälistymisen edellytykset koulusta työelämään. Luettavissa:

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/17459_Matkalla_kansainvalisyteen.pdf. Luettu: 9.4.2015.

Kaikkonen, P. 2004. Vierauden keskellä – Vierauden, monikulttuurisuuden ja kulttuurien välisen kasvatuksen aineksia. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.

Kallio, A. 2009. Miten ohjata opiskelijoita hyödyntämään kansainvälistä osaamistaan. Teoksessa CIMO 2009. Matkalla kansainvälisyyteen - seminaarijulkaisu. Luettavissa:

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/17459_Matkalla_kansainvalisyteen.pdf. Luettu: 14.2.2015.

Kauppi, L. 1.4.2015. Englannin ja ruotsin kielen lehtori. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Vierumäen yksikkö. Haastattelu.

Knight, J. 2012. Five Truths About Internationalization. Teoksessa International Higher Education. The Boston College Center For International Higher Education. Number 69. Luettavissa: http://www.bc.edu/content/dam/files/research_sites/cihe/pdf/IHEpdfs/ihe69.pdf. Luettu: 20.3.2015

Kansaneläkelaitos 2014. Eurooppalainen sairaanhoitokortti. Luettavissa: <http://www.kela.fi/eurooppalainen-sairaanhoitokortti>. Luettu: 20.3.2015.

Kansaneläkelaitos 2014. Sairaanhoito kansainvälisissä tilanteissa. Luettavissa: <http://www.kela.fi/sairaanhoito-ulkomailla>. Luettu: 20.3.2015.

Kauppi, L. Englannin ja ruotsin kielen lehtori. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Vierumäen toimipiste. Haastattelu.

Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.) 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. PS-kustannus. Juva.

Kunnat.net 2015. Monikulttuurisuus ja maahanmuutto. Luettavissa:

<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/aek/maahanmuutto/Sivut/default.aspx>. Luettu: 15.4.2015

Lehtinen, E., Kuusinen, J., Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. WSOY Oppimateriaalit Oy. Porvoo.

Lämsä, H. 2010. Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys sekä kulttuurien tuntemus. Luettavissa: http://www.edu.fi/kulttuuri-identiteetti_ja_kansainvalisyys/aikapolku/keskeiset_kasitteet. Luettu: 18.2.2015.

Mattila, P. Kansainvälisyys kouluissa – miksi, miten? Teoksessa Kansainvälisyys juhlapuheista koulun arkeen. Opetushallitus & CIMO 2008 luettavissa: http://www.oph.fi/download/46528_kansainvalisyys_juhlapuheista_koulun_arkeen.pdf luettu: 11.3.2015

Mutanen, J. 2009. Kansainvälinen harjoittelu korkeakouluissa - selvitys. Luettavissa: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/21637_kv-harjoittelukorkeakouluissa_nettiin_2009.pdf. Luettu: 17.2.2015.

Oberg, K. 1960. Cultural Shock: Adjustment to New Cultural Environments (Reprint). Luettavissa: http://www.transkulturellepsychiatrie.de/pdf/cu29,2+3_2006_S%20142-146%20Repr%20Oberg%20%25.pdf. Luettu 20.3.2015.

Opetusministeriö 2009, Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009–2015. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi>. Luettu: 16.2.2015.

Parviainen, M. Suomalaisesta maailmankansalaiseksi. Teoksessa Kulttuurien kohtaaminen. Lehtonen, J. (toim.) 1993. Kopi-Jyvä Oy. Jyväskylä.

Pellinen, M. 9.3.2015. Kansainvälisyyskoordinaattori. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu, Vierumäen yksikkö. Sähköpostiviesti.

Pellinen, M. 13.4.2015. Kansainvälisyyskoordinaattori. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu, Vierumäen yksikkö. Sähköpostiviesti.

Poliisi. Passi. Luettavissa: <http://www.poliisi.fi/passi>. Luettu: 20.3.2015.

Ulkoministeriö. Matkustusilmoitus. Luettavissa:

https://matkustusilmoitus.fi/public_html?command=browse. Luettu: 14.4.2015.

Rokote.fi. Luettavissa: <http://www.rokote.fi/>. Luettu: 20.3.2015.

Saviaro, M. & Helaniemi, M. 2009. Kun työ vie maailmalle. Printmax Oy. Helsinki.

Salo-Lee, L. 2009. Monikulttuurinen osaaminen ja kulttuurinen lukutaito. Teoksessa Tulevaisuus meissä – Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen. Lampinen, J. & Melén-Paaso, M. (toim.). Yliopistopaino. (Opetusministeriö)

Siekkinen, T. 2013. Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksessa. Jyväskylän yliopistopaino. Jyväskylä.

Suomi.fi 2014. Muuttaminen ulkomaille. Luettavissa:

http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/palvelut_aiheittain/maahan-_ja_maastamuutto/muuttaminen_ulkomaille/index.html. Luettu: 10.4.2015.

Tenhu, M. 6.3.2015. Koulutusohjelmajohtaja. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Vierumäen yksikkö. Haastattelu.

Tilastokeskus 2014. Maahanmuutto ja sen voitto kasvoivat vuotta aikaisemmasta. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/muutl/2013/muutl_2013_2014-04-29_tie_001_fi.html. Luettu: 15.4.2015.

Tuominen, R. 2008. Näin haet ulkomaille työssäoppimaan, harjoittelemaan tai opiskelemaan. Luettavissa:

http://ikata.lpkky.fi/dynamic/1/view_attachment/ty%C3%B6hakemus%20ulkomaille.pdf?id=799. Luettu: 20.3.2015.

Ulkoasiainministeriö 2014. Suomen kansalaisen matkustusasiakirjat. Luettavissa:

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15711&contentlan=1&culture=fi-FI>. Luettu: 20.3.2015.

Uranus 2015. Tällainen on hyvä videohakemus. Luettavissa:

<http://www.uranus.fi/tyonhaku/tyohakemus/tallainen-hyva-videohakemus/>. Luettu: 20.3.2015.

Valtioneuvosto 2003. Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakoululaista. Luettavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>. Luettu: 18.3.2015

Valjus, S. 2006. Opas oppilaitosten monikulttuuriseen kehitykseen. Luettavissa:
http://www.kesayliopistot.fi/pdf/monikulttuurillinen_osaaminen.pdf, luettu: 17.3.2015.

Vartia M., 2010. Tavoitteena monikulttuurinen työelämä. Teoksessa Työ ja ihminen. Vartia M., 2010 Työterveyslaitos. Luettavissa:
http://www.ttl.fi/fi/tyo_ja_ihminen/Documents/Tyojaihminen_2007_monikulttuurisuus.pdf,
luettu: 17.3.2015.

Virkkunen, H. 2009. Teoksessa Korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia 2009-2015.
Luettavissa:
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm21.pdf?lang=fi>
luettu: 16.2.2015.

LIITE 1.

Work Placement Abroad –student report

This report is for all HAAGA-HELIA students participating in international work placement. Report is compulsory for students who have received work placement grant for their work placement abroad/in Finland (international degree students). The international work placement student reports will be made available for HAAGA-HELIA students on MyNet.

Please return this report in an electronic format to HAAGA-HELIA International Services by email (kv-harjoittelu@haaga-helia.fi) at the end of your placement period.

Personal data

Name

Email address (fill in only if you agree that your email address may be used to contact you)

Degree Programme

Placement: host organisation, duration

Name of the host enterprise/organisation (with the employer's consent you can also give contact information)

Country and city where work placement venue was located

Work placement time frame

Number of semesters taken at HAAGA-HELIA prior to commencing work placement
semesters

Number of credits pursued at HAAGA-HELIA prior to commencing work placement
ECTS

Before work placement

How did you find the work placement?

What practical arrangements did you make in your home country prior to commencing your work

placement? (e.g. visa, work permit)

How did you arrange accommodation?

Did you receive adequate support before and during your placement?
from the host enterprise/organisation
from HAAGA-HELIA

During work placement

On your arrival at the host enterprise/organisation, were you offered a welcome event/information session?

Describe your duties of work

How did your employer initiate you into your duties of work?

What were your weekly working hours? (e.g. days off, overtime)

Which working language(s) did you use?

Describe your working community and your fellow workers

Did you notice any major differences in work culture compared to your country?

Average costs per month during your period abroad (EUR)

Did your employer provide you with any fringe benefits?
(e.g. accommodation, lunch or travel tickets)

How did you spend your free time?

After work placement

What kind of experience was the international work placement?

Were the objectives met which you had set for the work placement? How did you develop your skills during the work placement?

Do you think that the international work placement will affect your future working career?

Was your host enterprise/organisation a good place to learn the local language?

Would you recommend this host enterprise/organisation to other HAAGA-HELIA students? If not, why?

Other comments or advice to other students